

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Üksik number 20 marka.
Tellijatele 12 nummert 200 mrk. (postiga).

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän.
nr. 15, krt. 4.

№ 9—10.

Oktoober—November 1921. a.

I aastakäik.

Termin kauplemine valuutaga.

B. Spreckelsen.

Valuuta kaubandusena tuntud kauplemine demütsidega, trattidega ja sortidega on ilma sõja väärtusnõud ja teda tuleb sõjale järgnenud aja tüüpiliselt nähtuseks pidada. Üksikute riikide majanduselu oli enne sõda niivõrd stabiliseeritud, et nõudmine ja pakkumine välismaa maksuvahendite alal automaatselt tasakaalu hoidus. Nii oli võrdlemise väikestest kullatagavaradest küllalt, et mõningaid vahel tekkinud ebaraparaajusi tasandada. Niigi pandi nõudanimetatud diskontopoliitika suutis seepärast üksi demütsi kurside tõusmist ja langemist reguleerida.

Alles ilma sõja ajal ja pärast ilma sõda, kui sõdade riikide majanduslikud olud tasakaalu kaotasid ja mingisuguseid kullatagavarasid enam ei jätunud, et suuremaid vahelid valmistamise ja tarvitamise vahel üle fillutada, algas päris valuuta küsimus. Nüüd, kus üksikute valuutade pariteet loogu varijennud, tuli valuuta kurside puht-pantopooliline laad selgeste nähtavale.

Valuuta küsimus on niihästi praktiliselt kui ka teoreetiliselt tähtne uus maa. Vanad ja uued teooriad käivad üksteisele vastu ja on segi läinud. Kõik valitsused teevad kahawaid ja üksteisele vastuläiwaid katseid. Sellespärast on arusaadav, et seni valuuta kaosest kindlat sihilewiivat väljapeale teed ei ole leitud.

Kõikide riikide waluutapoliitika täieliselt iselaadist hoolimata, wõib siiski kõigis nende püüetes üht mõtet, üht sihti leida, üht ideaali, mis kõigil finans-poliitikutel ees seisab — omamaa waluuta kursi stabiliseerimine.

Eht küll piinlikult peab hoiduma kaheaastase kogumuse põhjal teooriaid illes seadmast, näib siiski üks tõsiasi waluutaprobleemi tuumana kristalliseeruwat, nimelt et igasugune riigi rahakursi muutmise ülespoole wõi alla poole ühele maa majanduslikest teguritest — valmistajale wõi tarvitajale — teise teguri kasuks kahju teeb.

Igasugune waluuta paranemine, s. t. rahawäärtuse tõusmine, mis kaubahindade alanemiseks nähtawale tuleb, peab valmistajale, kelle käes kaup seisab wõi kes teda valmistab, rahaomawa tarwitaja kasuks kahju tooma, kuna aga ümberpöördukt waluuta pakenemine, s. t. rahawäärtuse alanemine, eht kaubahindade tõusmine kindlopalgalise wõi rahaomawa tarwitaja tulul kofulil cu kaubaturgu walitsewale valmistajale.

Krediidi küsimus omalt poolt ajab selle probleemi weel terawamaks. Valmistaja, kes alati krediiti wajab, ligineb rahawäärtuse tõusmise korral maksujõuetusele, kuna aga ümberpöörtult rahawäärtuse langemise korral laenuuajaldaja ühe osa oma wäljaläänatud kapitalist oma wõlgniku kasuks kaotab.

Kui selle wäite põhjal weel arweesse wõtta need wapustused, mis rahakursi igafordne langemine wõi tõusmine riigi majanduslikes elus tekitas, siis on arusaadaw, et iga targa finans-poliitika eesmärgiks peab alati olema rahawäärtuse stabiliseerimine ja waluutakursi ühel kõrgusel hoidmine.

Nagu juba öeldud, paistawad kõik waluutad, ning oma kulla põhju kaotanud, finans-poliitilise pantopoolistena, s. t. niisugustena, mis kõigile börsemõjudele alluwad ja neist olenewad. Seda asjaolu peab iga finans-poliitika arweesse wõtma, nimelt et waluutakursi ainult börsewahenditega kindlustada ja stabiliseerida wõidakse. Seepärast ei ole imels panna, waid see on ennem ülemaltooitud äratundmise loogiline järeldus, kui nõndanim. terminikauplemine isese isatakse ka waluutaga ja demütsidega spekulereerimisel, et ta sellele reguleerijana ja stabiliseerijana neidsõmu teeneid teeks, mis ta seni kauba- ja fondiböriatel teinud.

Termin kauplemine juhtub ka:sa kauplemisele nagu ost müügile. Samuti nagu kasjaostja kauba- wõi fondiböri sellega rehtendab, et ostetud asju kõrgema hinnaga wälja wõib

müüta, järelikult alati hindade tõusmise peale, à la hausse, spekulatsioonid, nõnda teisest küljest termini müüja, kes alles teatava tähtaja järele juba à decouwert ette müüdnud kauba peab ära andma, loodab alati, et hind ostulepingu tegemise ja teostamise vahel langeb, et ta odavamini võib sisse võtta kui ta on müüdnud. On seepärast selge, et mõlemad, kassa- ja termiinkauplemine, võimalusi pakuvad spekulatsioonideks, kassa äri aga ainult à la hausse, termiin äri aga mõlemale poole, à la baisse ja à la hausse.

Kui termiin kaubandusele enne sõda liiski jagedaste kallale tungiti ja teda jagedaste puhtspekulatsiooniariks tembeldate, siis oli selle põhjuselks majanduspoliitika äärmiselt kapitalistlik produktivistlik siht, mis enne ilma sõda peaaegu kõigis riikides juhtnõbriks võeti.

Et, nagu öeldud, ka iga kaupleja alati hindade tõusmisega, termiinkaupleja aga enamasti nende langemisega rehkendas, ja ka hindade langemiseks kaasa aitas, seepärast paistis termiinkaupleja kaupajid omavale kaupmehele ja valmistajale kahjulikka ja hindajid alla suruma spekulandina. On iseloomulik sellele ajale ja tema waadetele, et ei teoreetilised ega praktilised majanduspoliitilised arvesse ei võtnud asjaolu, et igasugune hindade alanemine laialistele tarvitajate hulkadele kahjulik tuli: tõuswad hinnad tähendasid kõrget konjunktuuri, alanewad — madalat konjunktuuri jõulikul olid kõrged hinnad head ja madalad halvad.

Ülemaal toodust selgub iseenejst, misjulgust oia termiinkaubandus waluutaga kauplemise alal saab mängima.

Præguistel oludel on niihästi kaupmees kui ka valmistaja kõikidele waluutaturu muutlikkudele tingimistele olnud. Mõõda on läinud hand-to-mouth (peost juhu) äriajamise aeg, kus iga kaupmees pimesi sisse ostis, et 100% kasuga edasi müüa, ja kus valmistajalt tema saabus läest kisti, ilma hinnast küsimata. Niiud on algamas aeg, kus wõistlust wälja suudab kannatada ainult see kaupmees ja see valmistaja, kes pitaajaliste lepingute põhjal osta ehk müüa suudab. Siin aga ähwardawad peaaesjalikult muutlikud waluutalud igast pikkaesjalisest kombinatsioonist kriipsu läbi tõmmata. Præguistes oludes on kaupmehele ainult üks wälja piiratud wõimalus olemas, end wäljamaa waluuta kurside tõusmise wastu kaitstes, s. o. kõik tarwisminew waluuta enne sisse osta. Selks on igatahes waja kõik tarwisminew kapitaal iga äriajamise jaoks kohe walmis muretfeda ja logu äri

lestawe ajaks kindlustada, mis aga wäga wähestel juhuimistel wõimalik.

On seega kaupmehele, importöörile wähe-malt teoreetilijelt mõeldud kindlustus wäljamaa waluuta kurside tõusmise wastu, kuigi see kindlustus wäga küsitaw on, siis on teisest küljest valmistaja, eksportöör igasugust waluutakursi langemise wastu täiesti kaitseta. Siin tuleb wiimasele, kes niijuguseid tegusid nagu tööpalgad jne. arwesse peab wõtma, tingimata kord aluselks wõetud waluuta kursiga rehkendama.

Edasi tuleb tähele panna, et iga kauplemine ja äri, kui ka kauplemine waluutaga ja dewiisidega, alati teatawat spekulatiivset momente sisaldab, mida mingisuguse seaduseadmisega ega reglamentatsiooniga ei saa kõrvaldada. Küll aga wõidakse jeda spekulatiivse tema kahjulikus mõjus teatawal määdul paraliseerida, nii et see spekulatiivne, nagu jeda loomulikkudes oludes kauba hõrjetel tähele wõis panna, ainult wõitluse tasandamiseks ja rihustamiseks ning ärielu intensiivsemaks tegewuseks kaasa aitas.

Nagu ülemaal toodud arutustest ümberlõikamatult selgus, wõimaldas kassaäri kasu saamist ainult kaubajuna tõusmise korral. Sedamööda wõib waluutaspekulatsioon niikaua kui ta ainult kassa kaubandusega peab rehkendama, kasu anda ainult sel korral, kui wäljamaa waluutade kursid tõusewad. Nii pidi siin spekulatsioon eo ipso wäljamine wäljamaa waluutakurside tõstmise, ja omamaa waluutakursi langetamise peale. Sellele spekulatiivsele, mis meile seni igatahes ainult kahjulik oli, awaneksid termiin kauplemise sisseseadmisega uued teed, mis temale wõimaldaksid kasusid saada omamaa waluuta stabiliseerimise läbi.

Nendelt üldistelt arutustelt üle minnes meie maa erilistele oludele, wõime kõigepealt rahuldusega konstateerida, et Eesti marga kurs niiud enam-wähem stabiliseerinud näib olemat. Igatahes on, ehk küll kõikumised ülespoole ja allapoole weel wõimalikud, senisele põhjatule langemisele kindel piir tõmmatud. Kuna termiin kauplemise teostamine 1919 ja 1920 aastal Eesti marga alalise langemise pärast wõimalik ei olla olnud, näib meile niiud tõiesti kätte saadawana ja teostawana, et importöörile kui ka eksportöörile tema pitaajaliste lepingute kindlustamiseks kurjiriisiko wastu termiinkauplemise sisseseadmise läbi wõimalus antaks.

Sellepärast on küll wäga ajakohane, et see meie majanduslisele tulewikule nii tähtis küsimus ligemale arutusele wõetaks. Muidugi ei saa niijugust jügarwale minewat uuendust täna-

summaga 400 milj. nael. aastas nõudmisi üles seatakse, mis nähtavasti ka Saksamaal ülejõu käib. Seda väidet kinnitab see efsialgne mõju ilnamajanduses, mida efsimejed reparatfiooni mafjud awaldafid.

Nii kui tähendub, oli Saksamaa eeskätt kohustud 150 milj. nael., s. o. 3 miljardi kuldmarka efsimefes järjekorras tasuma, järgmistel tähtaegadel: 1 septembril f. a. 1 miljard, 15 novembril f. a. 1 miljard ja 15 jaan. t. a. 1 miljard. Efsimene miljard on maksetud, kuid juba selle tagajärjed on tunda. Selleks on Saksamaa saanud ofsekohe kokkuosta 600—700 miljoni kuldmarka, kuna ülejäänud 300—400 miljoni kuldmarka lühikefsajalisena laenuna Hõllandist jaadi. Kuid juba see kokkuostetud rahahulk wastab praegufe kurfi juures umbes 20 miljardi paberimargale, mis on umbes neljandif Saksamaal liikumas olewast paberroha hulgast. Ei ole siis ka ime, et farnane fuur nõudmine wäliswaluuta peale wäliskurfi peale mõju awaldas, mille tagajärjel Sakfa marga kurs Londoni augusti kuu lõpuks üle 300 langes. Kuid sellega polnud weel lõpp: järgmifed makjud olid eel, Hõllandi wõlg maksta ja Sakfa riigi pant jätkas waluuta kokkuostmist ka peale efsimefe miljardi äramatfimist, mis kursfi ifta rohlem ja rohlem jurus. Suurel mõedul tulid ka teifed asjaolud juurde, mis marga wäliskurfi langemife protfessfi weelgi kiirendafid: 1) suurem nõudmine wälisraha järele Sakfa tööstufe poolt, mis foobia kurfi läbi ifeäranis elawate wälis-tellimiste täitmifeks ka rohlemal määral tooresaineid wäljaspoolt tarwitama hakafid 2) spekulatsioon Sakfa rahaga Saksamaal, kui ka maailma börsedel, ja 3) — last but not least — Ulem Sileesia jagamine, mis Saksimaalt suurel tööstufe alad äraldifas, Saksimaal maksujõudu sellega suurel mõedul piiras ja maailma börsedel paanikat sünnitades Sakfa marga kurfi igafugufe püfifwufe kaotas, nii et wiimane Londonis üle 1000 langes.

Kuid mitte ükfi Sakfa marga kurfi kottuwarifimine ei olnud efsimeste makjude tagajärjeks, waid ka wapustufed ilnamajanduses. Nii pea, kui Sakfa wäliskurs tema fifemifest ostujõust madalamale oli langenud, muutus Saksimaal logu mailmale kõige tähtsamaks ffsjeostu kohaks. Kuna rahwuste ostujõud juba ifeenefest sõja tagajärjel nõrk, Wenemaa turg täielikult ostumõimetu, siis suudab Saksimaal logu ilma nõudmife nii suurel määral rahuldada nii et teiste maade tööstufed enam turguif ei leia oma jaadustele, mis ebasõõbsa wäliskurfi tõttu pealegi Saksimaal omif palju kallimad. Tagajärg — töfseifal, kõige selge-

mat ülewaadet felleft annab meile ametlif Inglife statistika, mille andmete järele tööta töõliste arm protfentides järgmifue on olnud.

	kuu lõpuks:		
	1919 a.	1920 a.	1921 a.
	%	%	%
Jaauuar	2,5	2,9	6,9
Weebuar	2,8	1,6	8,5
Märts	2,9	1,1	10,0
Aprill	2,8	0,9	17,6
Mai	2,1	1,1	22,2
Juuni	1,7	1,3	23,1
Juuli	2,0	1,4	16,7
August	2,2	1,6	16,5
September	1,6	2,2	—
Oktober	2,6	5,3	—
November	2,8	3,7	—
Detsember	3,2	6,1	—

Töõta töõliste arm oli juunis umbes 2.300.000, augusti lõpul umbes 1.573.000, kuna ta nüüd, wiimaste teadete järele, jälle 1.750.000 peale on tõusnud. Toetusrahafid neile on wäljaantud ligi 50 milj. nael. s. o. 1 miljard kuldmarka, teiste sõnadega niifama palju, kui Saksimaal senini oma reparatfiooni makjufi ära maksta on suutnud. Tõelif kahju aga, mis töfseifal rahwamajandusele toonud, on kaugeft juurem, ja jeda hinnatakse umbes 310 milj. nael., ehk 6,2 miljardi kuldmarka peale.

Kuid ka teistel maadel pole majanduslif seifuford lerge: nii oli Ameerikas augusti lõpul 5.735.000 töõta töõlist jne.

Neid töfseifafuid ei saa muidugi täielifelt Saksimaal reparatfiooni makjude arwele kirjutada, kuna siin, nii kui tähendafin, suurel määral rahwaste nõrga ostujõuga tegemifst on. Siiski on ilmatorikaw, et odawa Sakfa kurfi tõttu seal täiel jõul töõtatfe, kuna igalpool mujal töõstufed seifawad. Kui Saksimaal sunnitud on ettenähtud summafif edasi makfma, siis mõjuks see ka tulewikus Sakfa marga kurfi peale: tarwilif summafif tuleks nimelt Sakfa riigipangal iftagi pörfel kokkuosta, kuna panga oma kullatagawara ainult 1 miljard kuldmarka on. Sakfa marga alaline langemine teeks aga praegufe konjunkturi weelgi terawamaks ja Saksimaalt makfma sisfewoolaw kulb kataks ka tulewikus waewalt teiste maade töõta töõlistele abiandmife summad.

Kuna farnaste olude ebasfkestmine aga lõppude lõpuks ühelegi maale farnafel wiifil kaju ei too, siis on kuulda hääli, et reparatfiooni makjude kawa rewideerima pealks, jeda Saksimaal maksujõu kohafelt määrates. Kõige selgemini kujutab olu-

korda Churchill septembri lõpul Dundees peetud kõnes, kus ta „Times'i“ järele ütleb: „Saddade ja tuhande miljoni naelsterlingulised wõlad, peale selle kahjutajumaksud on ühkiütel rahwustel teistele maksta. Need summad on kaugelel surremad tegelikust maksujõust ja wõimalusest. Ameerika, Inglismaa, Prantsusmaa ja Itaalia — kõik lootsid hiigla summasid Saksamaalt saada. Kui neid summasid tõepoolest maksetaks, siis tähendaks see tegelikult, ei debitor-rahwused jellel hiiglamääral kõiksugu kaupasid saakiid pealegi farnaste hindadega mis omamaa tööstusele ja majandusele lõpulitult jaatuslikuks oleks ja juurtel tödlistehulkadel leiuwa suurt wõtaks“.

Need sõnad näitawad, et Inglise walitfufe ringkondades täieline arusaamine walitfub tegeliku reparatfiooni maksude mõju üle, sellepärast wõib ehk kindlasti loota, et see arusaamine poliitikas tegelikkude sammudeni ulatab, jeda enam, et wiimane Ülem-Sileesia jagamine Saksamaa maksujõudu veelgi wähen das. Kui aga hääkstegemise maksud Saksamaa tegeliku maksujõudu kohaselt määratud saakiid ja maksutingimistega ja tähtaegadega wastu tulelikum oldaks, siis wõiks ehk jälle normaalfeid olusid, oodata, mille järele ilmajandus praegu jänuneb.

L. S.

T ö ö s t u s .

Kaubandus-Tööstusministeeriumi poolt Saksamaale komandeeritud inseneride H. Lukk'i ja O. Hinto aruanne,

Saksamaale sõidu ülesandeks oli:

1) Wälja selgitada, misjughes seisukorras on seal baggerite turba tööstus ja misjughene baggeri süsteem meile kõige kohasem oleks.

2) Otskohesed andmed saada hinna ja töökohta seahete firnade käest turba tšentraalide üle Ellamaa ja Jööpre tarwis.

3) Tehnilised ja majanduslised andmed korjata turba kofseerimise ja brikteerimise kohta. Esihese ülesande täitmiseks, waatafime kõik praegu Saksamaal töötawad baggeri süsteemide järele, mida arwu poolest 5 on: kaks Strenge (suur ja wäike) Wielandi, Schent-Baumanni ja Dolbergi süsteemid.

Strenge (wäike) ja wielandi baggerid, millede tööd meie Elisabettehnis, Oldenburgi raioonis, waatafime, on mõlemad Saksamaal igal pool rahuloldawate tagajärgedega töötanud, ainult turba mahapanek kuiwatuse wäljale on mõlemate juures natuke puundulik, mis aga üleüldiselt töö peale palju ei mõju. Rabades, Oldenburgi raioonis, kus meie nende tööstust waatafime, on nad järgmisel resultaatid andnud: 1) Gehad. Strenge: Strenge oma soo ja oma süsteemi bagger, karjeri pikkus suwe jookkul ca 10 kilomeetrit, wälja töötanud 1 bagger 4000 to õhu kuiwa turwast, 2) Dr. Wielandi raba: töötawad 2 baggeri tema oma süsteem, karjeride pikkus ca 10 kilomeetrit baggeri peale, wälja tööstus 4000 to baggeri peale. Turba oma hind, ilma amortisatfioo-

nita 40—60 Mrk. to. 3) „Karola“ raba-töötub üks wäike Strenge, karjeri pikkus 14 kilomeetr. kõige suurem päewa tööstus 768 cbm. toorest masset, sejoni tööstus 6000 to õhu kuiwa turwast 4) „Staatsmoor“ — 3 Strenge baggerit, üleüldine wälja tööstus 12000 to, karjer ca 10 kilom. baggeri peale. Peale tähendatud rabade jaimne Strenge ja Wielandi baggeri tööd näha veel Bayeri riigi tööstuses Raublingis ja Hamburgi linna tööstuses, kus tagajärjed umbes needamad olid. Strenge juurt süsteemi baggerid töötawad „Wiesmoor'is“ Mürichi linna ligidal Frieslandis, kus kõik wälja töötatud turwas tšentraal jaamas koha peal ära põletatakse ja elektri energia 60.000-se woltaschiga kuni 200 kilom. peale edasi antakse. Suuri Strenge'i töötub siin 4 tükki ja nende wälja tööstus iesoonis on ca 10.000 to baggeri peale. Wiesmoor on üks wanematest ja parematest Saksia turba tööstustest, kus soo hästi ettevalmistatud ja kuiwatatud on, mille tõttu ka wõimalik suure Strenge'ga töötada, kuna see süsteem oma raskuse tõttu muudu veel niiskete rabade peal töötamistest tõlbmata on. Peab tähendama, et suur „Strenge“ aja järele esimene baggeri süsteem Saksamaal on kuid suuri tarwitamist pole ta mitte leidnud oma raskuse ja kalliduse tõttu: suuri Strenge'ji on ehitatud kõigest 15 ümber, kuna wäikesi Strenge'ji ja Wielandi süsteemi kumbagi 70—80 tükki laiali on läinud. Wäikesi Strenge ja Wielandi baggeri hind 250—300 tuhat S. M. Schent-Baumanni baggeri töötawad lõuna Saksamaal (wabrit Darmstadtis) ja on oma konstruktiooi ja ehituse tõttu üks neist parematest süsteemidest. Nende tööd

maatamine Bayeri riigi turba tööstuses Kaulblingis. Seal on nad alles tänawu aasta üles seatud ja tehtud karjeride pikkus ei ole mitte suur, oga töö iseeneest on korralikum kui teiste oma, ka töötavad nad palju sügavamalt, kui teised — kuni 8 meetrini, Wieland kuni 5 meet. ja Strenge 2,6 m. — ning ka wähe kändulistest fodes on selle boggeriga võimalik töötada, kuna teiste süsteemide juures rabad täiesti ilma kändudeta peawad olema. Transportens töötab paremini kui teistel. Tunni wälja tööstus umbes 40 cbm.

Märkus: Bayeri riigi turba tööstuse administratsioon — majandusline külg on järgmiselt konstrueeritud: Bayeri riik on selle tööstuse sisse ca 40 miljoni S. R. M. pannud, see raha on tööstuse juhataste käsutada täiesti eraajutuste alusel komisjoni kontrolli all, mis koos seisab: 2 Põllatöeminiisteeriumi esitajast, 1 Rahaminiisteeriumi poolt, 2 Mäeasjade peawalitsusest, 1 Riigi pangast ja 1 turba tööstuse spetsialist, kes ka ühtlasi selle komisjoni esimees on. Kõik wälja töötatud turmas läheb wabalt turule ühejuguistel alustel era turboga.

Schenk-Baumann'i boggeriisi on senini ehitatud 10 tükki — esimene 1920 a. Nende hind umbes 550.000 S. R. M.

Wiies süsteem boggeriisi — Dolberg — töötawad Hamburgi linna rabas. Nad töötavad esimest juure (2 tükki), on õige nõrgalt konstrueeritud ja meie juuresolekul (3 tundi) tuli õige palju seisakuid. Kuid üleüldiselt on ka see bogger täiesti tööwõimeline. Hind 480.000 S. R. M., tunni wälja tööstus 20 cbm. ümber.

Kokkuvõte: üleüldiselt peab tunnistama, et turba mehaaniline wäljawõitmine boggerite abil ilma kändudeta rabadeist Saksamaal täiesti wõimaldatud on ja kõik 5 süsteemi enam-wähem rahuloldawalt töötawad. Mis puutub sellesse, misjugune süsteem meie kõige kohasem on, siis peab siin meie arvates wäljawalik ainult kolmest olema: wälja Strenge, Wieland ja Schenk-Baumann, sest juur Strenge ja Dolberg, esimene oma keerulise konstruktiooni, raske ja kalliduse tõttu ning teine just wastuolika, oma liiga kerge konstruktiooni ja wähele (20 cbm. tunnis) wälja tööstuse tõttu, on meile wähe soovitatavad. Misjugune esimestest kolmest wälja walitud peaks saama, selle üle saab wististe otjast andma ainult nende hind.

2) Turba tsentraal jaamade wälja walimise ja rabade elektrofiteerimise juhtes pöörasime meie otjekohhe suuremate firmade poole, kes sel alal töötawad: Siemens-Schuberti, AEG, (Berliinis), Wolfs, (Magdeburgis), Lanzi (Manheimis), Körtingi (Hannoveres) ja t. poole, kelle käest meie täielitud eelarwed ja kalkulatsoonid jaine Ellamaa ja Jöõpre rabade tarwis, misjugune materjaal komisjoni edasi saab antud, kes tsentraalide muretsemise küsimust otjastama saab. Ettepanekud on kõige detaalsamad ja hinnad on näidatud kõige wäitsemate jagude peale.

3) Turba kofseerimine on Saksamaal senini üleüldiselt wähem õnnestanud; ainult Dr. Wieland, kellel Elisabetshnis oma wabrik, on kaunis palju kofsi walmistanud, ehk küll ka tema kofsi kõrge wäärtusline ei ole — palju peenikest ja wäga õrn igasuguse rõhu misse wästu, — mis nähtawasti turbast ära ripub, mis noor ja ilma kändumata on. Praegu seisab ka Wielandi wabrik turu puuduse tõttu. Selarwe ja oma wabriku kirjelduse Wieland lubas 2 nädala jookkul Tallinna saata. Tema wabrik annab umbes 2500 t. kofsi aastas. Stauberi kofseerimise süsteem ei ole kahjuks senini ennast tegelikult mitte awaldanud, kõik kofsed Stauberi ahjuga ei ole mitte õnnestanud, ka wiimase katse meie Saksamaal olemise ajal Müncheni ligidal ehitatud ahjuga läks jällegi nurja: ahi põles läbi kõrge temperatuuri tõttu ja kofseerimine jäi pooleli.

Pintschi süsteem Hamburgi ligidal on praegu ehitusel ja ei saa wist enne tulewat kewadet walmis. Teisi kofseerimise tööstusi Saksamaal praegu ei ole, nõnda et selles alal mingit tegeliku õpetust sealt ei saa.

Turba briketeerimise juhtes töötawad praegu Saksamaal Dr. Wirth Berliinis ja spetsiaal turwast wee wälja pressimise wabrik Uerdingenis Reini peal, mille eesotsjas Dr. ing. Koro ja t. seisamad. Mõlematel ülesleidjatel on põhimõtteks turba sesooni aja pikendamise, s. t. praegust 60—80 päewalist sesooni aega kuni 300 päewani tõsta. Seba wõib ainult siis teha, kui õhu kuivatamise asemel wefi turbast kunstlikult saab wälja pressitud. Dr. Wirth on Kruppi wabrikus pressi ehitanud, millega tema oma ütelse järele toorest turbast wefi 85% pealt kuni 55—60% wälja wõib pressitud saada; peale on juba majandusliselt wõimalik 55% turwast kunstlikult ära kuivatada ja briketideks pressida. Et Dr. Wirthi wee wälja pressimise sisseseade tema poolt antud eelarwe järele wõrdlemisi kallis

ei ole (850.000 S. R. M. 160.000 zentneri aastase wälja töötusega), siis sai temaga kats korda läbiraakimisi veetud selle pressi, mille murekemise suhtes. Press praegu seisab Kruppi maarikus ja sellepärast oli wõimata ilma tema tööd ära nägemata meie poolt mingi kindlale otsusele jõuda. Ühtlasi ka Saksia „Noor-Kultur Verein'iga“ ühenduses olles, saime asja nii kaugele wiia, et üks suurem Saksia turba äri hommiku Preisimaal wõtab selle ülesandmise ja proovimise kulud oma veale ja umbes kuu aja pärast wõib seda pressi siis töös näha ja tema kohta siis ka mingile otsusele jõuda. Pressiga on juwel proovi tehtud ja saadud produktid olid Dr. Wirthi juures näha, mis tõesti jeda wäärt on, et selle asja kohta suuremat huwitust tunda. Wirthi majandusline (rahaline) eelarwe on meil ka olemas ühes briketi zentneri hinnaga 6.25 Mk., peale selle veel keemialised kõrwalproduktid.

Wee wälja pressimine Wirthi süsteemi järele sünnib 200 atmosfõri all.

Wee wälja pressimine turbast Urdingenis sünnib teisel alustel, kui Wirthi juures. Seal on üles ehitatud terve wabrik selle jaoks, kus meil wõimalus oli isiklikult kõige seda tööd näha. Seal saab rabast wõetud toores turwas läbi „hundi“ lastud ja peeneks tehtud ringijellele 5% õhu kuiwa turwast (25% weega) juurde pandud ja weerewas trommelis toorega hästi läbi segatud ja siis pressitud 30 atmosfõri all. Saadud produkt on harilik turba tawi 55% weega, mis ka juba transporteerimiseks kõlbulik on. Need tawid saawad kunstlikult kuwatud ja niisama briketideks tehtud, nagu see pruuni sõe juures sünnib. Lõpuline produkt—briket—12% meega on juba kõrge wäärtusega kütteaine, hõlbub transporteerida ja palju juurema kalorismusega (5500 cal.) kui õhu kuiwa turwas (3000 cal.) Peab aga tunnistama, et kõig see siiseseade wäga kõrge hinnaga on, nimelt 24 miljoni S. R. M. ühe miljoni puuda briketide peale aastas. Siiski on see süsteem rohkem reaalsem, kui Wirthi oma. Meie juures jai ka katse tehtud Wirthi süsteemi järele, s. o. toores turwas pressitud ilma kuiwa juurde panemata—mingit resultaati ei saadud; toores turwas tungis terwelt pressi augukestest läbi ja järele ei jäänud midagi, kuna esimesel juhutamisel, s. o. kuiwa juurepanekul, nendestja-

madeft aukudest ainult weji nirises ja kõit turwas pressii jäi. Urdingeni pressimisest on ka Wene walitsus huwitatud, kes omale juba 2 komplekti ära on tellinud, nõndasamuti on ka Bayeri walitsus oma riigi turbatööstuse jaoks 2 komplekti tellinud. Wabriku ja Bayeri turbatööstuse juhatusel poolt tehtud eelarwe järele läheb üks tonn briketiisi niipalju maksma, kui tonn õhu kuiwa turwast, s. t. l. cal. tuleb umbes $1\frac{2}{3}$ korda odavam briketi põletamise juures.

Loeme omaks kohuselt siin kohal weel juurde liigata, et ka labida turwas Saksimaal laialist tarwidust leiab nii hästi Oldenburgi raioonis kui ka Bayeris on terwed turba koloniid, kes labida turwast üleilidijelt wahest eht natuke wäheni wälja töötawad, kui masina turwast ja kõig see labida läheb ainult koduseks tarwiduseks—majade kütamiseks—kuna meil niisama suure turwas raudtee jaamadest hunnikutes tõduneh ja kellegile tarwis ei lähe, sest et igaüks wõib puid tarwitada, mis muidugi lõppude lõpuks metsjade laastamisele wiib, mida Saksimaa omale kunagi ei luba, eht temal küll ka rikkad kiwijõe kaewanditud weel olemas on.

Kõige jeda kokkuvõttes, mis meie selle lühikeste aja jooksul turba tööstuses Saksimaa ära nägime, peab tunnistama, et meil, kus kiwijütt ei ole ja ka metsasi külluses ei leidu, turbatööstuse peale palju juuremat rõhku peab panema, kui see seennini on sündinud. Seäransis juurt rõhku peab aga turba tööstuse mehhaniseerimise peale panema nendes rabades, kus see wõimalik on, sest see päästab meid raskest turba tööliste küsimusest, kallist majade ehitamisest ja annab meile kõige parema ja odawama turba. Ka turbarabade elektrofiteerimine turba wälja wõtmise mõttes ei tohiks mitte wiimasele plaanile jääda, sest see annaks meile teatava protsendi kütteaine ekonomist, hoiaks rabad tulekahjude eest ja wäheneks jällegi tööliste arwu (masinisti poleks tarwis iga lokomobiili peale.)

Kofseerimise ja briketeerimise suhtes peafime meie alguses ootawale seisukohale jääma, kuni Saksimaa ise need kallid katseb läbi teeb sellel alal ja siis alles otsustama, mis meie sealt wõtta wõikime. —

Wabrikute tegevus normaal, 1919. a. ja 1920. aastal.
Seisü wähemate (alla 100 tööl.) wabr. seisukorb: normaal 1919. ja 1920. a.
Teostatil föösitus.

№	Wabriku nimi ja asukoht	Põhji kapital		Tööliste arv		Tööp. arv		P r o d u k t i o n		
		Summa Rub.	Müüb E. Mkr.	Norm 1919 a.	1919 a.	1919 a.	1920 a.	Normaal	1919 a.	1920 a.
1	Einak-tramif wabrik M. Šhames W. almas.	—	—	85	1.	40	1.	90	Einakst lõnga: 4.500 pb.	Einakst lõnga 300 pb. (144.000 Mkr.)
2	1. Bärnu linajätaku- ketramise wabrik. Ilhjus Bärnus.	—	—	61	31	25	273	291	Einakst lõnga: 3.000 pb.	Einakst lõnga 2.000 pb.
3	"Polofno" ühjus. Tallinnas. Posti. 128.	86.000	—	45	1.	1.	1.	1.	Wuhastus willab: 200.000 pb	Setiis.
4	Tallin. kōie wabr. S. Garrü pärij. Tallin. Pawlowi tän. 2, 19.	—	—	58	1.	20	1.	94	Wööri 25.000 pb.	Setiis.
5	Soh Waabel'i nõõri wabrik. Wihandis.	—	—	35	35	15	270	300	Wööri 4.000 pb.	Wööri 1.200 p. (1.200.000 M.)
W a b e r i f ö ö s i t u s.										
6	Sägala puumaste wabrik. Wõhja puu- papi wabr. oman- dus. Harju maakond.	—	—	94	64	71	289	298	Puumasfct: 250.000 pb.	Puumasfct: 184.608 pb.
7	Weterebre puumaste wabrik. Aktia Setis. Wiru maakond.	—	3.000.000	40	1.	20	1.	94	Puumasfct: 80.000 pb.	Puumasfct: 9.400 p. (1.800.000 Mkr.)
8	Soowassti puupapi wabr. Ily. Wiru maak.	—	—	38	8	23	226	300	Ruiva puumastet: 85.000 pb.	Ruiva puumastet: 22.000 pb. 10.290 pb.
9	Tammifu puumaste wabrik. Dmanif Wõh- ja puupapi wabrik Harju maak.	—	—	23	16	17	282	298	Ruiva puumastet: 50.000 pb.	Ruiva puumastet: 36.384 pb.
10	Georgi" Waberosi kõstabe ja kartongi wabrik. Tallinnas. Wassali puiteste 3.	—	—	51	26	41	293	293	Waberosi kēstafi: 110.000.000 ff. Wapitõid 6.000 pb.	Waberosi kēstafi: 102.116.000 ff. Wapitõid 380 pb. Waberosi pabri lehtar: 11.228.200 ff.

№	Ettevõtte nimi ja aadress	Põhi kapital		Tööliste arv			Tööp arv		P r o d u k t i i o n	
		Emme Rub.	Müüb E. Mkr.	Norm a. a.	1919 a.	1920 a.	1919 a.	1920 a.	1919 a.	1920 a.
25	1 Värsu Saevachituse Ühisus. Värsu m.	—	6.000.000	—	—	20	—	—	—	—
26	"Arbor". Refaiööstuse ja kaubanduse Ühisus. Narvas. end. Sinowjew.	—	—	—	—	35	—	153	—	Palke (poutres): 20.063 tf. (4.760.006 Mkr.)
U a h a t ö ö s t u s .										
27	"Safala" Naha- ja riid. Rennab Steinid Värsu maak.	—	—	60	46	50	200	267	—	Rahfu: 24.000 tf. Rahfu: 5.297 tf. (2.621.520 Mkr.)
28	Geštimaa Nahavabrik. Ühisus Tallinn G. Tartu mt. 61-c.	—	—	48	45	46	292	286	—	Rahfu: 24.000 tf. Rahfu: 8.357 tf.
29	Gindi Kalevi wabrik. Aktiia Seltis. Naha vaf. Värsu lähv. dal.	—	—	65	65	24	282	240	—	Rahfu: 120.000 tf. Rahfu: 25.000 tf.
30	Th. Grünwaldi Nahavabrik. Kallinmaa. Maafri t. 19.	—	—	70	18	22	295	206	—	Rahfu: 25.000 tf. Rahfu: 4.800 tf.
31	S. Kruudi Nahavabrik. Kallinmaa. Maafri t. 19.	—	—	27	12	24	250	290	—	Rahfu: 5.000 tf. Rahfu: 2.400 tf.
32	H. Friedrichs Nahavabrik Aktiia Seltis. Kallinmaa.	—	7.000.000	45	8	14	300	301	—	Rahfu: 9.000 tf. Rahfu: 442 tf. (90.000 Mkr.)
33	Balti Nahavabrik. S. Lausen ja S. Värsu.	—	—	70	25	36	295	305	—	Rahfu: 30.000 tf. Rahfu: 1.023 tf.
34	Dia-Ühisus "Kobulmaa" Nahavabrik. Harju maak.	—	1.500.000	23	23	11	159	300	—	Rahfu: 200 tf. Rahfu: 3.856 tf. 1.086.616 Mkr.
35	Dista tiem ndi tiimete has. E. Etal v. Holstiin. Tartu maak.	—	—	30	30	8	251	251	—	Seis. Kattuie tüpa: 260.000 tf. Kattuie tüpa: 100.000 tf. Müüri tüpa: 200.000 tf. Müüri tüpa: 29.580 tf.

Käivide ja muudade ümberööstamine.

36	"Särmatant". Klaasi mabrik. Hoeningen Suene. Remnit S. Arnoner. Harju maakond.	—	—	70	40	38	150	110	Klaasi: 20.000 pb.	Klaasi: 9.500 pb.	Klaasi: 7.500 pb. (7.600.000 Mrk)
37	Velle Klaasi mabrik. Geesti Klaasi tööstuse Oja-ühisus. Pärnu maakond.	—	3.000.000	33	f.	f.	f.	f.	Rudeliit: 1.000.000 ff.	Geiis.	Geiis.
38	Rafte lubja abi. P. Kada. Särva maak.	—	—	40	8	8	—	30	Kuustutamata lubja: 300.000 pb. (60.000 Rub.)	Kuustutamata lubja: 21.000 pb.	Lubja: 25.000 pb. (375.000 Mrk.)
39	Umasjala tehistomi mabrik. Oja-ühisus. P. snorring.	—	700.000	75	f.	25	f.	—	Teistivina: 2 000.000 ff.	—	Teistivina 400000 ff.
40	Teistivini mabrik. Gnd. Mäeberg, reni- nit Salin. Tallinnas Paltiski mt. 45.	—	—	45	f.	4	f.	120	Teistivina: 360.000 ff.	Geiis.	Teistivina 115.000 ff
41	"Banaasime" Teis- tini mabrik. Dmanif Weski ja Kaarna Tartu maak.	—	—	40	12	25	70	90	Teistivina: 500 000 ff.	Teistivina: 100.000 ff.	Teistivina: 280.000 ff. Kilmrit: 80.000 ff. (1.200.000 Mrk.)
42	Bennad Krimanni. Sarni tööstus. Tartu maakond.	—	—	23	17	22	296	299	(50.000 Rub.)	Geistri ning telejoni tarbe- asju: 45.049 ff. Ühju potta: 7.156 ff. Lulefindlab fivid: 2.958 ff.	Geistri ning telejoni tarbeasju: 100.663 ff. Ühju potta: 15.647 ff. Kaupis kannud: 63.453 ff.
43	"Baltu" Teistivini mabr. Pihlat ja Poeg Harju maakond.	—	—	70	f.	22	f.	87	Teistivina: 3.500.000 ff.	Geiis.	Teistivina: 450.000 ff. (2.250.000 Mrk.)
44	Paibe teistivini mabr Oja-ühisus. Paldes.	—	2.000.000	30	f.	25	f.	70	Teistivina: 2.000.000 ff.	Geiis.	Teistivina: 180 000 ff. 540.000 Mrk.
45	Ühjus "Baltika" Teistivini mabrik Tallinnas. Paltiski mt. 48.	—	—	22	f.	f.	f.	f.	Teistivina: 1 500.000 ff.	Geiis.	Geiis.
46	Siindi auru teistivini mabrik. Dnu. Etzel von Holsteini päri- jad. Pärnu maak.	—	—	70	f.	f.	f.	f.	Teistivina: 4 500.000 ff. (125 000 Rub.)	Geiis.	Geiis. (Särg neb).

Kauba

Eesti Tollivalitsuste kaudu sissetulnud 1921 aasta

Kauba nimetus.	Inglisim.	Saksamaalt.	Rootsijst.	Daanim.	Ameerik.	Prantsf.	Soomejt.
Jahu	21702	70934	12362	44906	82080	—	27879
Teravili (ka riis)	23238	78704	72316	4235	5024	—	6117
Suhkur	1744	133917	44669	8549	19201	—	5359
Heeringad	75254	50837	14129	5691	—	—	22761
Silgud	—	—	1284	—	—	—	26868
Sool	120	174526	—	—	—	—	—
Rahk ja naha kaup	1477	9912	1156	544	733	1601	277
Will	4835	3135	479	941	—	—	—
Willane lõng ja riie	2583	1201	1324	166	1	142	284
Puuwill	24368	719	8601	—	—	—	151
Puuwillane lõng ja riie	2581	1802	1917	644	23	26	1898
Raua jorbid ja raud kaup.	17039	365974	6914	11899	105	—	6412
Põllutöö masinad	44	64062	2586	85	211	—	2061
Riivijüri	184230	2390	—	—	—	—	—
Kokku	359915	958113	167737	77660	107378	1769	100067
Muud toiduained	13943	74945	1481	21447	888	279	4645
Puu kaup	507	2454	267	701	18	—	42539
Paberi tooresained (tsellul.)	—	1344	38968	—	—	—	111136
Muud masinad ja sõiduriist.	2273	92176	2687	1077	1895	343	1366
Tõrv	12534	23080	9401	4116	—	—	5939
Petroleum	49638	—	—	—	—	—	—
Muud õlid, rasv. ja waig.	117255	17974	14151	5337	16024	—	1483
Keemia kaup	11988	44425	8299	4215	17	64	2312
Ditmesug f. kiv. stem. j. m.	2746	109868	41751	6502	891	78	69222
Kokku	570799	1324377	284742	121055	127111	2533	338709

Märkus: Ülesvõtmata on jäänud 170·426 pd. rullist, mis Toitlusministeerium I

Eesti Tollivalitsuse kaudu väljaläinud 1921 aasta

Kauba nimetus.	Inglisim.	Saksam.	Rootsim.	Daanim.	Ameerik.	Prantsf.	Soome.
Kartulid	—	6	40094	—	—	—	120111
Piiritus	—	—	2443	500	—	—	—
Puu	554727	—	—	30790	—	—	—
Paber	—	14812	—	686	—	—	—
Paberi tooresained	—	—	—	—	—	—	109
Linad	30044	23662	3024	1848	58	7973	28423
Tsement	—	—	17500	54	—	—	—
Kokku:	584771	38480	63061	33878	58	7973	148643
Riie- ja riidekaup	7819	5593	961	15381	—	—	6236
Muud kaubad	5432	12443	5359	5359	165	8	7091
Kokku:	598022	56516	69381	69997	223	7981	161970

ndus.

esimesel poolaastal. Kaubad (maade järele: puudades).

Norrajt.	Holland.	Belg.	Nuistr.	Schw.	Poolam.	Lätim.	Leed.	Italia	Ben.	Port.	Sklab	Kokku:
5130	4934	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	269927
—	9776	—	—	285	—	—	—	—	—	—	—	199695
238	7405	—	—	485	—	—	—	—	—	—	—	221567
56574	—	—	—	—	—	3928	—	—	—	—	—	229174
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28152
—	—	—	—	—	30023	—	—	—	—	—	—	204669
—	9	14	—	13	—	26	—	—	—	—	—	15762
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9390
—	—	—	—	—	—	14	—	—	—	—	—	5715
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33839
—	—	—	—	—	—	14	—	—	—	—	—	8905
407	8537	—	135	22	98	713	96	—	—	—	—	418342
40	—	—	—	35	—	2	—	—	—	—	—	69126
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187320
62389	30661	14	135	840	30112	4697	96	—	—	—	—	1901583
1942	4453	—	—	3150	—	662	—	968	5	—	2	1281993
—	—	—	—	—	—	136	—	—	—	40	—	46662
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151448
—	161	—	—	—	—	55	—	—	—	—	—	102033
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55070
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49638
—	—	—	—	—	—	40	—	—	7099	—	—	179363
—	33	—	16	—	—	15	6	—	—	—	—	71394
4	162	27	7618	104	—	6021	8	70	—	—	—	245070
64335	35470	41	7769	4094	30112	11630	110	1038	7104	40	2	2931071

poolaasta jooksul järelevedas — teadete hiljaks jäämise tõttu.

esimesel poolaastal kaubad (maade järele puudades).

Norram.	Hollandi.	Belgia	Benem.	Lätim.	Leedum.	Kokku:	Märkus:
—	—	—	800000	—	—	960211	
—	—	—	—	8991	148	12082	1 pd. = 20 liitert.
10577	45346	—	—	—	—	641440	1 stand. = 165 pd.
—	—	—	445855	2389	—	463742	
—	—	—	42480	—	—	42589	
—	—	1211	—	—	—	96243	
—	—	—	—	8000	—	25554	
10577	45346	1211	1288335	19380	148	2241861	
—	—	—	4448	1151	—	41589	
—	6	2984	81945	12618	2	148761	
10577	45352	4195	1374698	33149	150	2432211	

Eestimel poolaastal 1921. Eesti Tollivalit

Nimetus		Inglismaa	Ameerika	Saksamaa	Rootsi	Taani
1. Toidu ja maitseained	Tallinna Tolliv. k. jäsjetulnud	136000 ³⁶	106812—	566482 ¹⁵	146136 ³⁸	84827 ²⁶
	Teiste " " "	—	381 ¹²	17350 ²⁰	104	—
	Kokku " " "	136000 ³⁶	107193 ¹²	583832 ³⁵	146240 ³⁸	84827 ²⁶
2. Elusloomad	Tallinna " " "	—	—	—	—	—
	Teiste " " "	—	—	—	—	—
	Kokku " " "	—	—	—	—	—
3. Saadused loomariigist (väljaarv. kiained).	Tallinna " " "	1437 ³⁷	733 ⁰¹	9901 ¹³	1156 ²¹	544 ²⁴
	Teiste " " "	—	—	98—	60—	—
	Kokku " " "	1437 ³⁷	733 ⁰¹	9999 ¹³	1216 ²⁴	544 ²⁴
4. Elustaimed ja seemned	Tallinna " " "	107 ³²	—	3670 ¹⁹	2352 ³⁴	4650 ⁹
	Teiste " " "	—	—	—	—	—
	Kokku " " "	107 ³²	—	3670 ¹⁹	2352 ³⁴	4650 ⁹
5. Puu ja puutööstuse saadused	Tallinna " " "	507 ¹⁸	18—	2454 ¹²	266 ³⁷	701—
	Teiste " " "	—	—	—	—	—
	Kokku " " "	507 ¹⁸	18—	2454 ¹²	266 ³⁷	701—
6. Paber ja trükitöö	Tallinna " " "	181 ²¹	740 ¹⁵	21900 ¹⁹	42449 ¹¹	829
	Teiste " " "	—	55—	60 ¹¹	—	—
	Kokku " " "	181 ²¹	795 ¹⁵	21960 ³⁰	42449 ¹¹	829
7. Tekstiil ja riidekaup	Tallinna " " "	35302 ³⁹	7638	12355 ³⁸	14144 ¹²	2372 ³¹
	Teiste " " "	—	—	318 ⁹	350—	—
	Kokku " " "	35302 ³⁹	7638	12674 ¹	14494 ¹²	2372 ³¹
8. Metallid ja metallkaup.	Tallinna " " "	17191 ¹⁴	104 ²⁴	371283 ¹⁴	7414 ⁵	11913 ²⁷
	Teiste " " "	—	—	2102 ⁹	—	—
	Kokku " " "	17191 ¹⁴	104 ²⁴	373385 ²³	7414 ⁵	11913 ²⁷
9. Sõidu ja veeristad, masinad ja töõndud, nende osad	Tallinna " " "	2317—	2101 ⁶	126655 ²⁵	5273 ⁶	1162 ⁴
	Teiste " " "	—	4 ³⁰	29582 ²⁷	—	—
	Kokku " " "	2317—	2105 ³⁶	156237 ¹²	5273 ⁶	1162 ⁴
10. Kivid, mulla ja nende saadused	Tallinna " " "	1026 ³³	—	64549 ³²	11334 ³¹	776 ³¹
	Teiste " " "	—	—	2575 ¹³	—	—
	Kokku " " "	1026 ³³	—	67125 ⁵	11334 ³¹	776 ³¹
11. Põlevkivi, söed, õlid, rasvad, vaigud ja nende saadused	Tallinna " " "	364322 ¹⁶	15883 ⁶	41694 ¹	23552 ¹	9453 ⁵
	Teiste " " "	34—	141—	1749 ²¹	—	—
	Kokku " " "	364356 ¹⁶	16024 ⁶	43443 ²²	23552 ¹	9453 ⁵
12. Keemia ained ja saadused	Tallinna " " "	11987 ³⁵	1633	44387 ³⁸	8298 ²⁷	4215 ²¹
	Teiste " " "	—	0 ²⁰	37 ²⁴	—	—
	Kokku " " "	11987 ³⁵	17 ¹³	44425 ²²	8298 ²⁷	4215 ²¹
13. Budukaubad ja kunstkaubad	Tallinna " " "	113 ¹⁹	1 ¹⁷	2592 ²	32 ²⁶	12 ²⁹
	Teiste " " "	—	—	0 ⁶	—	—
	Kokku " " "	113 ¹⁹	1 ¹⁷	2592 ⁸	32 ²⁶	12 ²⁹
14. Muud kaubad ja segakaup	Tallinna " " "	231 ³³	40 ²¹	2525 ³³	644 ²⁶	416 ¹
	Teiste " " "	—	—	49—	—	—
	Kokku " " "	231 ³³	40 ²¹	2574 ³³	644 ²⁶	416 ¹
Kokku Tallinna Tolliv. k. jäsjetulnud		570765 ¹³	126528 ¹	1270453 ²¹	284227 ³⁸	121054 ³⁷
" Teiste " " "		34—	582 ²²	53923 ¹⁴	514—	—
Üleüldse Eesti Tolliv. k. jäsjetulnud		570799 ¹³	127110 ²³	1324376 ³⁵	284741 ³⁸	121054 ³⁷

*) Üleandmetmata on jäänud 170.426 pd. rullit, mis Toitlusmin. l. poolaasta jooksul jäsjetendas —

luste fissetulnud keuvad (kaal puudades).

Brantjunn.	Norra	Soome	Hollandi	Belgia	Schwetzi	Austria	Italia	Poolamaa	Estimaa	Leedumaa	Benemaa	Portugalia	Wladivoostof	Kokku
27901	63884 ¹⁶	83447 ⁰² 10181 ²¹	26568	—	3950	—	968 ²³	30023 ³¹	4590 ⁰⁷	—	4 ²⁰	—	133	1253977 ^{16*} 28017 ³⁸
27901	63884 ¹⁶	93628 ²²	26568	—	3950	—	968 ²³	30023 ³¹	4590 ⁰⁷	—	4 ²⁰	—	133	1281994 ²⁹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1601 ²⁰	—	276 ¹⁴	9 ²²	14 ⁰⁵	13 ²⁰	—	—	—	26 ¹⁰ 6 ¹⁰	—	—	—	—	15750 ³⁰ 164 ¹⁰
1601 ²⁰	—	276 ¹⁴	9 ²²	14 ⁰⁵	13 ²⁰	—	—	—	32 ²⁰	—	—	—	—	15915
—	—	6 ²¹	—	—	6 ²⁰	—	—	—	0 ⁰⁵	—	—	—	—	31965 ²⁰
—	—	—	—	—	—	—	—	—	71 ⁰³	—	—	—	—	71 ³
—	—	6 ²¹	—	—	6 ²⁰	—	—	—	71 ⁰⁸	—	—	—	—	32036 ²³
—	—	42410 ³⁸ 128 ⁰⁴	0 1	—	—	—	—	—	129 ³⁸	—	—	40	—	46528 ²⁴ 134 4
—	—	42539 ⁰²	0 1	—	—	—	—	—	6— 135 ³⁸	—	—	40	—	46662 ²⁸
53 ⁰	—	120590 ¹⁴	13 ²	—	—	—	—	—	32—	—	—	—	—	185910 ¹¹ 175 ¹³
53 ⁰	—	120590 ¹⁴	13 ²	—	—	—	—	—	60 ⁰² 92 ⁰²	—	—	—	—	186085 ²⁴
11237	2 4	3003 ²⁸	—	12 ²⁵	66 ²⁰	233 ⁴	—	—	33 ¹⁶	—	—	—	—	67508 2 868 3
11237	2 4	3003 ²⁸	—	12 ²⁵	66 ²⁰	233 ⁴	—	—	211— 233 ¹⁶	—	—	—	—	68876 5
0 8	407 5	6516 ²⁹	8561 ³⁴	—	22 ¹²	135 2	—	88 ³⁸	715 ¹⁸ 76 ²⁴	97 ¹⁷	—	—	—	424452 7 2178 ³⁸
0 8	407 5	6516 ²⁹	8561 ³⁴	—	22 ¹²	135 2	—	88 ³⁸	792 2	97 ¹⁷	—	—	—	426631—
343—	40—	3426 ²⁷	161 2	—	35 9	—	—	—	34 ²⁷ 20	—	—	—	—	141551 ²⁶ 29607 ¹⁷
343—	40—	3426 ²⁷	161 2	—	35 9	—	—	—	56 ²⁷	—	—	—	—	171159 3
—	—	57121 ³⁸	38 3	—	—	7593 ³¹	—	—	2638 6 2294 ³⁰	615	—	—	—	145086 ²⁰ 4870 ¹²
—	—	57121 ³⁸	38 3	—	—	7593 ³¹	—	—	4933 5	615	—	—	—	149956 ³²
0 8	—	7421 ³⁴	—	—	—	—	—	—	29 ²⁸ 10 ²⁴	—	7099 ¹¹	—	—	469455 ³⁰ 1935 5
0 8	—	7421 ³⁴	—	—	—	—	—	—	40 ¹²	—	7099 ¹¹	—	—	471390 ³⁵
63 ²³	—	2311 ³⁰	33 3	—	—	15 ³³	—	—	1839	583	—	—	—	71356— 38 4
63 ²³	—	2311 ³⁰	33 3	—	—	15 ³³	—	—	1839	583	—	—	—	71394 4
7 8	—	552 ³⁹	—	—	—	0 6	—	—	11 ³⁸	—	—	—	—	3324 ²⁴ 0 6
7 8	—	552 ³⁹	—	—	—	0 6	—	—	11 ³⁸	—	—	—	—	3324 ³⁰
11934	1 1	1812 ²⁰	96 ²⁶	14 ²⁸	0 9	—	69 ¹⁴	—	222 ¹⁰ 400—	—	—	—	—	5695 ¹⁷ 449—
11934	1 1	1812 ²⁰	96 ²⁶	14 ²⁸	0 9	—	69 ¹⁴	—	622 ¹⁰	—	—	—	—	614 17
2533 9	64334 ²⁶	328399 ¹⁵ 10309 ²⁵	35470 5	4118	4094 ¹⁰	7768 ²⁶	103737	30112 ²⁹	8485 2 3145 ²²	109 25	7103 ³¹	40	133	2862562— 68509—
2533 9	64334 ²⁶	338709—	35470 5	4118	4094 ¹⁰	7768 ²⁶	103737	30112 ²⁹	11630 ²	109 25	7103 ³¹	40	133	2931071—

teadete hiljaksjäämise tõttu.

Esimisel pooleaastal 1921. Eesti Tollivalit

Nimetus.		Inglisim.	Saksamaa	Rootsim.	Daanim.
1. Toidu ja maitseaineid . . .	Tallinna Tolliw. k. väljaläin.	—	16 ³⁶	34104 ³¹	503 ²⁰
	Teiste " " "	—	—	1000—	—
	Kokku " " "	—	16 ³⁶	35104 ³¹	503 ²⁰
2. Elusloomad	Tallinna " " "	—	—	—	—
	Teiste " " "	—	171	—	—
	Kokku " " "	—	171	—	—
3. Saadused loomariigist (väljaarvatud kiained)	Tallinna " " "	0 ²⁰	2949 ²¹	0 ³⁹	—
	Teiste " " "	—	—	—	—
	Kokku " " "	0 ²⁰	2949 ²¹	0 ³⁹	—
4. Elustaimed ja seemned . .	Tallinna " " "	—	—	—	234 ³⁰
	Teiste " " "	—	—	—	—
	Kokku " " "	—	—	—	234 ³⁰
5. Puu ja puutööstuse saadused	Tallinna " " "	416680 ²⁰	2120 ²²	330 ²⁸	51136 ³³
	Teiste " " "	142179—	—	—	—
	Kokku " " "	558859 ²⁰	2120 ²²	330 ²⁸	51136 ³³
6. Paber ja trükitöö	Tallinna " " "	27 ³⁷	14821 ²¹	691 ⁵	—
	Teiste " " "	—	—	—	—
	Kokku " " "	27 ³⁷	14821 ²¹	691 ⁵	—
7. Tekstiil kaubad ja riidekaup	Tallinna " " "	37863 ⁶	28755—	3984 ⁰	17229 ⁹
	Teiste " " "	—	500	—	—
	Kokku " " "	37863 ⁶	29355—	3984 ⁰	17229 ⁹
8. Metalleid ja metallkaubad . .	Tallinna " " "	3 ⁰³ 81	254 ²¹	4 ¹⁹	20 ²⁰
	Teiste " " "	—	—	—	—
	Kokku " " "	3 ⁰³ 81	254 ²¹	4 ¹⁹	20 ²⁰
9. Sõidu ja veoriistad, masinad ja tööriistad, nende osad	Tallinna " " "	20—	50 ³³	—	65—
	Teiste " " "	—	—	—	—
	Kokku " " "	20—	50 ³³	—	65—
10. Kivid, mullad ja nende saadused	Tallinna " " "	—	—	671 ³¹	54 ³⁸
	Teiste " " "	—	—	27500—	—
	Kokku " " "	—	—	28171 ³¹	54 ³⁸
11. Põlevkivi, söed, õlid, rasvad, vaigud ja nende saadused	Tallinna " " "	—	—	6211	—
	Teiste " " "	—	—	—	—
	Kokku " " "	—	—	6211	—
12. Keemia ained ja saadused . .	Tallinna " " "	470 ⁰³ 85	430 ¹¹	535 ¹⁵	—
	Teiste " " "	—	—	—	—
	Kokku " " "	470 ⁰³ 85	430 ¹¹	535 ¹⁵	—
13. Puhukaubad ja funktikaubad .	Tallinna " " "	1—	1 ³⁴	0 ²⁴	—
	Teiste " " "	—	—	—	—
	Kokku " " "	1—	1 ³⁴	0 ²⁴	—
14. Muud kaubad ja segakaup . .	Tallinna " " "	776 ¹²	6244 ¹⁰	493 ³²	751 ³⁹
	Teiste " " "	—	200	—	—
	Kokku " " "	776 ¹²	6444 ¹⁰	493 ³²	741 ³⁹
Kokku Tallinna Tollivalitsuse kaudu väljaläinud		755842 ²² 70	55645 ⁰⁹	40880 ²⁵	69996 ²⁸
" Teiste " " "		142179	871—	28500	—
Üleüldse Eesti Tollivalitsuse kaudu väljaläinud		598021 ²² 70	56516 ⁰⁹	69380 ²⁵	69996 ²⁹

Sustest väljaläinud kaubad (kaal puudades).

Ameerika	Prantsus	Soome	Eätimaa	Norra	Leedumaa	Belgia	Benemaa	Holland	Roffu
—	—	61611 ¹²	68591 ⁰	—	147 ²⁴	—	—	—	108236 ¹³
—	—	58662—	97693 ⁶	—	—	—	801000	—	870431 ³⁶
—	—	120273 ¹²	16622 ⁰⁹	—	147 ²⁴	—	801000	—	973668 ⁹
—	—	390—	—	—	—	—	—	—	390—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	171—
—	—	390—	—	—	—	—	—	—	561—
—	—	158 ³²	—	—	—	—	—	—	3109 ³²
—	—	—	30—	—	—	—	—	—	30—
—	—	158 ³²	30—	—	—	—	—	—	3139 ³²
—	—	1915 ²⁹	—	—	—	—	—	—	2150 ¹⁹
—	—	—	—	—	—	—	74297 ⁵	—	74297 ⁵
—	—	1915 ²⁹	—	—	—	—	74297 ⁵	—	76447 ²⁴
—	—	120—	282 ¹²	10577—	—	2984 ³⁵	—	—	484232 ³⁰
—	—	—	—	—	—	—	—	45346—	187525—
—	—	120—	282 ¹²	10577—	—	2984 ³⁵	—	45346—	671757 ³⁰
5—	—	147 ⁶	871 ⁰¹	—	2 ¹⁰	—	—	—	16566—
—	—	—	1652 ²⁶	—	—	—	487335 ²	—	488987 ²⁸
5—	—	147 ⁶	2523 ²⁷	—	2 ¹⁰	—	487335 ²	—	505553 ²⁸
58 ¹⁷	7973—	34659 ¹⁶	1150 ²⁴	—	—	1211 ²⁰	—	—	132885 ²
—	—	—	—	—	—	—	4448—	—	4948—
58 ¹⁷	7973—	34659 ¹⁶	1150 ²⁴	—	—	1211 ²⁰	4448—	—	137833 ²
—	—	12 ¹²	—	—	—	—	50—	—	34435 ⁸¹
—	—	3500—	28—	—	—	—	25—	—	3553—
—	—	3512 ¹²	28—	—	—	—	75—	—	389735 ⁸¹
—	—	177 ³⁵	383 ²⁵	—	—	—	—	—	697 ¹³
—	—	—	2—	—	—	—	6043—	—	6045—
—	—	177 ³⁵	385 ²⁵	—	—	—	6043—	—	6742 ¹³
—	—	—	—	—	—	—	—	—	726 ²⁹
—	—	—	8000—	—	—	—	—	—	35500—
—	—	—	8000—	—	—	—	—	—	36226 ²⁹
187 ¹⁴	—	75 ¹¹	53 ⁰	—	—	—	—	—	280 ²⁶
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
187 ¹⁴	—	75 ¹¹	53 ⁰	—	—	—	—	—	280 ²⁶
—	—	133	34 ⁰³	—	—	—	—	—	1471 ²⁵ ⁸⁵
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	133	34 ⁰³	—	—	—	—	—	1471 ²⁵ ⁸⁵
—	—	239	—	—	—	—	—	—	617
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	239	—	—	—	—	—	—	617
22 ¹⁸	8—	535 ¹⁹	4070 ¹⁸	—	—	—	—	535	12908 ²³
—	—	—	16—	—	—	—	—	—	1716—
22 ¹⁸	8—	525 ¹⁹	4086 ¹⁸	—	—	—	—	535	14624 ²³
223 ⁰⁹	7981—	99808 ⁴	1368733	10577—	149 ³⁴	4196 ¹⁵	50	535	758994 ¹⁷ ⁷²
—	—	62162—	19510 ³⁰	—	—	—	1874648 ⁰⁷	45346—	167321637
223 ⁰⁹	7981—	161970 ⁴	33148 ²⁵	10577—	149 ³⁴	4196 ¹⁵	8746987	4535135	2432211 ¹⁴ ⁷²

Ülewaade 1920. aastal Eesti sadamutesse

Sadam	Saemade teated						Teated kaupade											
	K r w			Mahutus		Reisijad	Seringad	Sõbrust ja loomad	Sõlge rahn	Sõju	Kartulad	Sesab	Sapjad	Sattjad	Sivid	Sivijäki	Märjad	Majakraam
	Wälja- maa	Sobim.	Soffu	Brutto	Netto													
Narva .	247	160	407	376015	213384	129929	—	—	—	—	600	1000	—	—	—	—	—	—
Haapjala	20	480	500	30129	16473	10829	—	—	—	—	—	693	700	—	27007	—	—	—
Baltiski .	30	70	100	58893	33289	22784	51220	—	—	—	14377	20110	—	—	6915	3000	—	—
Wärnu .	20	637	657	57571	36339	—	—	—	856	—	—	130	—	760	1612	—	—	—
Kurejaare	2	115	117	18688	9311	6860	70	2tf.	—	644	—	—	—	—	—	—	—	—
Loõja . .	85	638	723	28982	17259	—	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Käsmu .	1	133	134	8458	6863	304	3	—	—	17	—	—	—	—	—	63	—	—
Kunda .	392	18	410	5616	4500	—	—	—	—	—	4400	23245	—	—	—	15488	—	—
Tartu .	114	1178	1292	83235	60500	26906	—	—	—	—	117	18950	—	1963	6350	—	1304	2625
Kokku .	911	3429	4340	667587	397918	197612	51373	2tf.	856	661	19494	64128	700	2723	41884	18551	1304	2625

Ülewaade 1920. a. Eesti sadamatest

Sadam	Saemade teated						Teated kaupade										
	K r w			Mahutus		Reisijad	Seringad	Sõju	Sattjad	Sesab	Kartulad	Sivijäki	Soomad	Sivid ja tar- jad	Sõbi	Mets	Majakraam
	Wälja- maa	Sobim.	Soffu	Brutto	Netto												
Narva .	248	178	426	379700	214538	131111	—	—	—	90	6544	—	—	—	—	1191020	—
Haapjala	478	21	499	29379	15453	13904	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Baltiski .	37	55	92	60785	34616	13837	—	—	—	184	54970	1200	—	—	—	—	—
Wärnu .	18	598	616	55352	35664	—	—	—	—	56	—	—	40tf.	17890	—	1590072	—
Kurejaare	3	112	115	18826	9113	6345	—	—	—	—	300	—	69tf.	—	—	27900	3175
Loõja . .	64	621	685	15611	12255	—	—	—	—	112	20034	—	—	—	—	929257	—
Käsmu .	1	140	141	7822	6506	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63498	—
Kunda .	404	14	418	6981	5500	—	—	—	—	—	84245	—	—	—	—	—	—
Tartu .	105	1172	1277	82815	60600	27492	185	2351	13245	4525	2812	—	—	40	800	—	—
Kokku .	1358	2911	4269	657271	394145	192689	185	2351	13245	4967	168405	1200	109t.	17930	800	3801747	3175

fishetulnud kaubalaewade üle (peale Tallinna)

üle puudades

Mets	Nafta	Kaaber	Petroleum	Spand	Spandööstus	Spandefiiv	Spand	Segalaup	Sool	Sulgur	Tõrv	Tsestifibiid	Tsement	Turvas	Wini	Soitu
—	104	—	10	—	—	—	—	47084	—	—	—	—	—	—	—	48798
—	—	—	—	42521	—	—	—	15837	—	—	—	—	—	—	—	86758
50965	—	—	—	96750	13950	—	—	—	4500	—	2000	—	—	—	—	263807
645429	—	—	—	281797	—	2000	6369	1146	8000	—	—	—	—	—	—	948099
1830	—	—	1790	12210	—	—	—	7771	75095	696	—	—	52	—	827	100985+2 t.
17860	—	—	90	—	188	—	—	258	2410	12	—	—	140	—	—	21038
—	—	—	37	—	—	—	—	169	175	109	—	375	—	—	—	948
—	—	—	—	927	—	—	—	—	—	—	465	—	—	—	—	44525
1413610	—	7659	—	1679846	9855	—	—	1475	—	—	208	—	—	21750	10567	3176274
2120714	104	7659	1927	2114151	23993	2000	6369	73740	90180	817	2668	375	192	21750	11394	4691232

wäljaläinud kaubalaewade üle.

üle puudades

Naft	Sunab	Spiiritus	Spand	Petroleum	Spandööstus	Spandefiiv	Spand	Sool	Segalaup	Tsement	Tsestifibiid	Tõrv	Wini	Siidid	Soitu	
—	—	—	168150	—	—	—	782564	2976	—	3820	—	61212	—	—	—	2216376
—	—	—	240	—	—	—	—	434	14899	—	—	—	—	300	—	15873
—	—	40	—	—	—	—	283095	—	4530	—	110665	—	—	—	—	154684
—	—	—	—	—	—	—	—	1050	3762	200	—	—	—	—	—	1613080+40 tt
112	930	—	151E0	—	—	—	—	—	11021	—	—	185	9900	—	—	68623+69 tt.
—	—	—	37090	—	—	—	6184	—	450	—	975610	—	—	—	—	1968787
—	—	—	235512	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	299010
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	198220	—	—	—	—	—	282465
—	—	—	—	65	2150	765	120	41090	12133	210	—	50	210	—	—	80251
112	930	40	456142	65	2150	1072608	3096	47104	46085	309295	1086822	185	10110	300	—	6999049+109 tt.

1919. ja 1920. a. väljamaalt sisfewartud terawili.

1919. aasta kohta:

ruffid terad	178.087,4
" jahu	290.671,1
nisu terad	95.550,4
" jahu	638.825,2
oder terad	56.158,5
" jahu	24.109,6
kaer terad	53.419,7
" jahu	12.137,3
kaera tangu	17.171,4
Peale selle teadmata mis felti jahu =	19.841,7
" " " tangu =	616,5

Märkused: peale selle on veel saanud Ameerika abiandmise komitee 1919. a. jooksul:

ruffid	56.566,7
ruffi jahu	3.609,4
nisu jahu	577.699,4

Daani konsul on saanud:

ruffi, nisu jne. jahu	549,1
Teadmata, mis felti tangu	184,2

Märkused: Peale selle on veel saanud Ameerika walitsuse ehitaja 1920. a.

jahu	26.195 puuda.
Rootsi konsul on saanud tangu	384,5
ja jahu	378,6
Norra Punaane Riik jahu	64 puuda.
tangu 88 "	"

1920. a. kohta:

ruffid terad	64.112,6
" jahu	42.376,5
nisu terad	—
" jahu	25.537,9
oder	ei ole
kaer terad	ei ole
" jahu	311,3
" tangu	335,7
Peale selle, teadmata mis felti jahud	82.623,9
Saksa Punaane Riik jahu	917,4
tangu	183,2

Rõik andmed on puudades.

Rõik teated on Tollivalitsuse andmete põhjal kokku seatud.

1918. a. kohta andmed puuduvad.

Transiit kaubandus Wenemaaga 1-sel poolaastal 1921.

maade järele kusi kaubad pärit: kaal tuhades puudades, Kaub. = Tõdustusministeeriumi Statistika Büroo koostumõte.

Saksamaalt: Metallkaubad, masinad, keemia kaubad ja kõik-sugu muud kaubad 2.137 (39%)

Inglismaalt: Toiduained, tekstiilkaubad, keemia kaubad ja mitmesugused muud kaubad . 1.540 (28%)
 Ameerikast: Tekstiilkaubad, keemia kaubad ja muud kaubad . 579 (10%)
 Rootsi: Metallkaubad ja masinad, seemned, mineraalõlid ja muud kaubad 440 (8%)
 Daanimalt: Seemned, toiduained ja muud kaubad 271 (5%)
 Hollandist: Toiduained : 258 (4½%)
 Belgia: Toiduained 237 (4%)
 Soome: Keemia kaubad ja paber . 54 (1%)
 Prantsusmaalt: Tekstiilkaubad . 32 (½%)

Eesti sisse- ja väljavedu Augustil 1921 a.

Riigi Statistika Keskbüroo majanduse osakonna koostumõte.

Sisfewedu.

I. Toidu- ja maitseained:

- a) taimeriigist 1) 92.176.760.—
- b) loomariigist: 10.751.625.—
(liha, kalad j. m.)
- c) sool: 142.800.—
- d) maitseained ja joogid: . 14.718.660.—
- e) loomatoit: —

II. Elustaimed ja seemned: 32.100.—

III. Tooresained:

- a) mineraalriigist: 11.160.400.—
(raud, kiviõli j. m.)
- b) taimeriigist: 4.060.840.—
(puuõli j. m.)
- c) loomariigist: 11.664.200.—
(nahk, vill j. m.)

IV. Wabrikusaadused: (walmis ja poolwalmis),

- a) masinad ja metalikaup: 78.694.335.—
- b) riidekaup ja jalanõud: 39.600.215.—
- c) keemia kaup: 22.154.775.—
(siinjuures seep, tõrwjne.)
- d) Muud: 45.654.022.—
(paber, kirj. materj., trükitöö, fahans ja flaaškaup j. m.)

Emf. 330.810.732.—

£ 232.768.—

1) siin hulgas terawili (fariis), terwelt ja jahwatult: 56.322.000.—

Wäljavedu.

I. Toidu- ja maitseained . 16.470.696.—
(kartulid, piiritus, õunad j. m.)

II. Seemned: (lina- ja muud).	—
III. Tooresained:	
a) taimeriigift:	69.962.338.—
(linad, takud, palgid)	
b) loomariigift:	331.000.—
IV. Wabrikusaadused: (walmis ja poolwalmis).	
a) masinad ja metall kaup	1.162.500.—
b) riie ja jalandud: . . .	33.249.791.—
c) Keemia kaup:	883.600.—
d) Wineer ja lauad: . . .	13.767.861.—
e) Paber:	10.993.145.—
f) Muud: siin juures tsementi	6.455.750.898.100.—
	<hr/>
Emf.	155.802.031.—
Naelft.	104.917.—

III. Tooresained:	
a) mineralriigift	19.254.154.—
(raud, kiviisüüsi j. m.)	
b) taimeriigift	5.085.000.—
(puuwill, puu j. m.)	
c) loomariigift	7.190.190.—
(nahl, will j. m.)	
IV. Wabrikusaadused (walmis ja poolwalmis):	
a) masinad ja metallkaup	94.480.390.—
b) riide kaup ja jalandud.	62.462.401.—
c) keemia kaup (siin juures seep, tõrw j. m.) . . .	17.123.650.—
d) muud	39.971.568.—
(paber, fahans, klaaskaup j. m.)	
	<hr/>
Emf.	395.033.726.—
Naelft.	273.190.—

Eesti sise- ja wäljavedu septembris 1921. a.

Wäljavedu.

I. Loidu- ja maitseained:	40.798.667.—
(fartulid, piiritus j. m.)	
II. Seemned, ruffi:	95.476.393.—
III. Tooresained:	
a) taimeriigift	85.793.730.—
(linad, takud, puu j. m.)	
b) loomariigift	2.093.100.—
(nahl, jõhwid j. m.)	
IV. Wabrikusaadused (walmis ja poolwalmis):	
a) masinad ja metallkaup	2.829.525.—
b) riie	31.772.800.—
c) keemia kaup	459.000.—
d) wineer ja lauad	37.028.741.—
e) paber	145.592.977.—
f) muud (siin juures ka tsement	10.021.245.—
	<hr/>
Emf.	451.366.178.—
£	312.148.—

Sisjavedu.

I. Loidu- ja maitseained:	
a) taimeriigift	112353490.—
b) loomariigift	9.923.820.—
(liha, kalad j. m.)	
c) jool	4.892.700.—
d) maitseained ja joogid	21.894.763.—
e) loomatoit	10.000.—
(õlikoogid j. m.)	
II. Elustained ja seemned:	391.600.—

Eesti transiit kaubandus Wenemaaga septembris 1921 a.

nr.	Kaupade nimetus	kuubades.	Tonnid.
1	Loiduained	1.541.035	25.272,9
2	Seemned	33.097	542,8
3	Nahkja nahkaup	15	0,2
4	Puud	—	—
5	Puukaup	—	—
6	Paber ja trükitõõ	2.755	45,1
7	Tekstiil-riide kaup ja jalandud	102.204	1.676,1
8	Teras toorelt	—	—
9	Teras kaubad ja fäsiitõõriistad	56.098	920,0
10	Muud raudkaubad	176.643	2.896,9
11	Tina, wass ja alumiinium	5	0,1
12	Põllutõõmasinad ja riistad	153.806	2.522,4
13	Mitmesugused masinad ja weoriistad	8.720	143,0
14	Instrum., apparaad. ja mõõduriistad	2.595	42,5
15	Klaas ja kivi kaubad (ter. ja lih. kiwid).	2.255	37,0
16	Kiwisüüsi	—	—
17	Mineraal õlid ja raswad	—	—
18	Muud õlid, raswad ja nende saadused	15.890	260,5
19	Gummi kaup	2.718	44,5
20	Keemia ained ja saadused	59	1,0
21	Sega kaubad	10.895	178,6
	<hr/>		
	R o f l u	2.108.791	34.583,6

Kuni septembri kuu lõpuni on käesoleval aastal transiit kaubana Venemaale saadetud 8.977 234 puuda kupa. Nimelt, esimese weerandaasta jooksu 942.754 puuda, teise weerandaasta jooksul 4.642.778 puuda ja kolmanda weerandaasta jooksul 3.391.702 puuda. Septembri kuus on 64% rohtem kaupad läbi läinud, kui juuli ja augusti kuudes kokku. Septembris on suurem osa kuu esimesel poolel saadetud, nimelt 1—15 septembrini 1.736.066 puuda, ja 15—30 septembrini 372.725 puuda.

* * *

Rahvusvaheline kaubandus kannatab veel ilmasõja tagajärge all.

Suurema hulga riikide majandusline seisukord on põhjalikult muutunud. Iseäranis on raske praegusel ajal kaubanduslike krediidi füsimus.

Peale sõja tuli ilmjaks, et mõned riigid täiesti waeseks jäänud. Teiselt poolt tekkinud aga uued iseseiswad riigid, mis lääne Euroopas ja mujal ilmas veel wõrdlemisi wähe tuntud. Iseenesestki mõista, et kaubawahetus nende riikidega raskendatud krediidi suhte, sest tuleb ju täiesti uusi kaubanduslike ühendusi luua üksteisele wähe tuntud riikide wahel täiesti muudetud majanduslike, iseäranis aga waluuta tingimistel.

Rahvuswahelise kaubanduse hõlbustamiseks selles suhtes töötati rahwasteliidu poolt wälja algmäärused kaubanduslike krediidi saamiseks riiklike wastutuse alusel. Need määrused on tuntud määruste eelndu wäljatöötaja Hollandi pangategelase nime järele — „Der Meulen'i“ süsteem — ja tarwitusele wõetud mõne muudatusega Lääne-Euroopa riikides, Inglismaal, Belgias j. m.

Määruste mõte seisab selles, et riigi walitus, kust kaup wäljaveetakse, garanteerib eksportööriks raha kättesaamist, ennast oma poolt kindlustades selle riigi pantade garantiiga, kuhu kaup weetakse.

Peale selle asutati liidu riigid kapitali mõne ükshu riigi rahaliseks toetamiseks, näituseks Austria, et kindlustada nende majanduslike seisukorda. —

Määrused Rootsi abikrediitidest.

1.

Rootsi abikrediiti korraldus läib järgmiste riikide kohta: Eesti, Lätimaa, Leedu, Poola, Tšehoslowakia, Austria, Ungria ja Rumeenia.

Krediidi jaotusel ja määramisel tulewad kõige pealt need riigid meelepidada, kus asjalolud abiandmiseks Rootsi poolt iseäranis tarwilikud ja sündjad on.

Nende määruste järgi jaotab komitee summad niiviisi, et see kõige rutem komitee eesmärgile wiib.

2.

Abikorralduse peafih on tarnaseid tööstuslike materjalise ja tarwituse muretsema, mis iseäranis on tähtsad tööstuse ja põllutöö ülesehitamiseks ülewalnimetatud maades. Abikorralduse hulgas wõiwad ka produktid põllutööst ja kalapüügist olla samadel tingimistel, mis teiste asjade kohta on määratud.

Abimääramisel ja jaotusel tulewad Rootsi majanduslikest huvides kõige pealt niisuguseid aineid meele pidada, mis edaspidi kaubana selle maale wõiks eksporteerida. Peale seda seisawad niisugused ained esimesel kohal, mille walmistamine rassem ja palju sisetist töösõudu tarwitawad, kus juures kodumaa tooresainetest ja pooltooresainetest valmistatud asjadel impoorteeritud tooresainetest ja pooltooresainetest valmistatud asjadest eesõigus on.

3.

Mis abikorraldusel muretsetawa asjade hea- ja hinnase puutub, siis teawad nad rahwusele auks oiema ja mitte abikorralduse heategemat fihit rikkuma.

4.

Äride kohta teewad Rootsi kaubaandjad ja wäljamaa ostjad otselohu lepingut omawahel. Et riik osa wäljamüügi summast omale wõtab, on tarwis peale seda, et äri ülewalnimetatud määrustele wastab, weel järgmist filmaspidada:

- a) et eksporteerija o'ra riisikost oma peale wõtab. Selle riisikost kohta, mis müüja oma peale wõtab, peab ta ostjaga kokkuleppima kas rahajumma peale ehk muu kindlustusega, mis selle asemel wõiks olla;
- b) eksporteerija on kohustatud wõlakohustusi komiteega tegema selle osa kohta wäljamüügi summast, mis Rootsi riik komitee enese korraldusel temale wäljamaksab rahvuswaheliste seaduste põhjal, mis wäljaantud sellel maal, kuhu wäljamüük sünnib.

5.

Summast, mis riik wäljamaksab, maksab müüja 1/10% rahvuswahelise abikorralduse administratiivlike kulude katmiseks. —

Tõrwa wäljawedu.

Soome konsul Afrika Kapp-linnas teatab, et Iõuna Afrikasie on tõrwa nõudmine väga suur. Harilik sissewedu aastas on 100000 gal-loni (umbes 450.000 liitr.) 25.000 naelsterl. väärtuses.

Tõrw tuleb põhjamaabest Inglismaa kaudu, kust tõrw xk. 1, 2, ja gl. raudtunnidesse wala-takfe. Puu tünnides on sooja ilma tõttu mõimata tõrwa wedada. Sisseweo toll on 3% väärtusest. Arwatavaste on ka Eesti tõrwal mõimalus teed Afrikasie leida.

Wäljamaa.

Wäljamaa majanduselu kroonika.

Wäljamaa majanduselise elu ja oma waluuta saamisega on meil päewakorrale tõusnud otsekohene wahelord teiste riikide kaubandusega, waluutaga ja pankadega, mis operatsioonid enne tehti kõit Wene pankade kaudu. Praktika näitas, et alguses meie mõnes asjus ajanõuete kõrgusel ei olnud, mille tõttu mitmed operatsioonid meie kahjuks lõppesid, kuid pika pääle oleme ka sellest üle saanud: meie börse töötab rõõmustawal wiisil tõijise ärilise ilmega ja wäljamaalt tuleb teateid finant gruppide ajutamisest, kes mete maad oma huwide piir-konda wõtnud, mis mitte kõitide uute riikide kohta ei saa õelda. Kõit see aga nõuab meilt kohanemist wäljamaa oludega, kus peame walima ainult kasulikka ettepanekuid ja wiimane eeldab teadmiste wajadust Lääne-Euroopa majanduselu kohta, millega meie uhlustada ei saa—siin tuleb palju õppida.

Järgnewad read tahawad Lääne-Euroopa majandusliste ajakirjade kroonika osa täita, kus wõdetud lühikesed teated ilma seletusteta jaa-wad ebaft antud.

August—september loetakse wäljamaal ärilisel wäljeteks kuudets, mis aga tänawu aasta kohta ei saa õelda, kuna mitmed poliitilised sündmused hoidsid börse ärewuses, tihti jün-nitades panikat—päewakorral olid Ulem-Sileesia jaotus ja Saksimaa sõjakahjude maksulüsimus, Iiri korratused, Wene-Poola wahelord, Ameerika-Jaapani huwide pinewus. Riikide wõlakoorma juurenemise tõttu on riikline rahaa-sjandus igal pool päewakorral ja eestkätt just Saksimaal. Berjaille rahulepingu järgi pole sõjataju summa lõpulikult ära määratud. Hiljemad liitlaste konferentsid määrasid mafsubeks eestkätt aastas 2 miljardi kuld marka ja 26% ekspord summa väärtusest, kottu 50 miljardi kuld marka ja weel üks määramata summa, mis üle 80 miljardi kuld-marda ei tohi õusta. Augusti lõpul maksis Saksimaa alles esimese miljardi kuld marga, mis dollaritesse kuwerteeriti ja liitlaste arwel New-York Federal Bank's hoiul.

Niisuguse määratu summa ülewimmine mõjus halwawalt kõrge Ameerika dollari kurti pääle, nii et ameeriklased paha meelt tõstsid operatsiooni kohta. Teiselt poolt on liitlased ja kogu Euroopa sunnitud oma warandust Ameerikasie üle wiima—määratu wõlasumma katteks, mis sääl ilma sõja aegu tehtud.

Prægu rehkendawad ameeriklased Euroopa riikide wõlga neile kuni 10 miljardi dollari, mille summa kohta nemad juba ije tähendawad—parem osa kustutada, kui Euroopa maksuõuetusest kannatada, kes siis sugugi ei jassa ameerika kaupa oeta. Kõit riigid õienda-wad jääl oma wõlgasid. Prantsusimaa pikendas oma osa 500 miljoni Ing-lis-Prantsuse wõlal ja maksab edaspidi 9.42% aastas, mis norm Prantsusimaaal ärewust tõstis.

Õespool nimetud 10 miljardi doll. jagune-wad järgmiselt. Inglismaa wõlg—4000 milj. Prantsusimaa—3350 milj. Itaalia—1648, Belgia—375, Wenemaa—196, Poolamaa—1336, Tšehho-Slowakia—91,1 ja teised (Tšehho-Slowakiale ja Poolamaale on hiljemate tea-dete järgi wõlg fingitud).

Statistilised teated tõendawad Ameerika kaubanduse tagajiminekut, kuna just ekspord kauba suurus wähenenud, mille põh-jusest arwatakse, kõrget dollari kurti. Ameerika Ühisriikide wäliskaubanduse väärtus oli (milj. dollarites).

	1918/19 a.	1919/20 a.	1920/21 a.
Ekspord	7225	8111	6519
Import	3096	5239	3667

mis neile mitte rõõmustawat pilti ei paku.

Uga ka Euroopa riikide raha börsel pole laenude mahutamistest ära õelnud, nii on Schweizii walitus emiteerinud kottu 204 miljoni franki sõjelaenu raudteede elektrifitseerimise tarbeks. Samuti on Skandinawia riigid obligatsioonide sõjelaenusid teinud. Rootsi 50 miljoni, Daani—150 milj., Norra—200 miljoni krooni ja Norra weel Londonis Barclay Bank'ist laenanud 4 miljoni n. sterl. 6% obligatsioonide wastu wäljalaste kurtiga 88%.

Ungari kawatseb sifelaenu teha ja wälislaenude protsentide maksimist alustada, neid lühtlustades 20/0 p. a. normiga.

Lõuna-Ameerika riikidest, kes kuulsad oma sassis aetud rahaasjandusega, on Meksiko pääle presidendi General Obregon walimist jälle proklameerinud riigiwõlgade protsentide, maksu algust, arwates 1 juulist s. a.

Euroopa sifemiste asjade juures on Homimilumaa riigid hoopis unustusele jäetud, kuid ka jäl pole olud roofilised. Jaapanist tulewad aeg aega teated tööstuse ja kaubanduse kriiside kohta, kuid awalik tord on sääl kindlustatud. Hiina wabariigi kohta ei saa aga wiimast idendada, sest walitsust on sääl kolm — Pekingi walitsus on maksen ainult Keit-Hiinas, Lõuna-Hiina prowintsid on päris koduõja tallermaa ja Põhja prowintsid on wastolus teistega. Euroopa ja eestkätt London ei taha hiinlastele enam laenu anda ja on kindlustanud endised laenu seal warandustega — raudteedega ehk tollide sissetulekutega, mis laenajate kontrolli oll. Hiina wahetord Jaapaniga saab harutuse all olema eelolewa Washingtoni konferentzil.

Rahwuswaheliste weo ja liikumist tingimistest on tähtsad prahihiinnad, mis lootuste wastu sügisel mitte ei ole tõusnud, waid koguni langenud. Saksamaa (?) wõistluse tõttu on inglased sunnitud India prahid 25/0 wõrra alandama. Ainult sbehinna langemine lubab laewade liikumist jatkata.

Rootsi laewaomanikude ühifuse aasta aruanne konstateerib, et läinud aasta on 15 aasta jooksul olnud kõige raskem ja tihti on laewaomanikud pidanud arwama, millal on kahjusumma wäiksem, kas juhtumisel, kui laewadamas seismas, wai merel liikumas. Lähema tulewiku kohta ei looda nemad juurt konjunkturi paranemist, niikaua kui pakutaw tonnaaž on juurem tegelikust kaubawoost.

Saksa Hamburg-Ameerika liin ja Sowjeti walitsus on asutanud Saksa-Wene Transport Seltsi otsekohele kaubaweo otstarbeks Wene ja Saksamaa sadamate wahel, mis ettewõtte tegewas ka meie transiit kaubanduse juhtes, wõib mõjuda.

Inglismaa ei saanud kõiki rahulepingu põhjal ülewõtetud üle 1500 reg. t. Saksa kaubalaenu milila ja pakub neid maksu eest Saksamaale tagasi, mis põhjendab eelpoolset Rootsi teateid laewade ülearuse arwu kohta. Ka üleilmiline laewaehitus on tagasi läinud. Uloid teadete järgi oli 1920. a. kewadel ehitusel 1905 laewa 7 milj. bruto

reg. t. mahutusega mis summa wahem, wõrreldes 1920. a. arwudega.

Boola riigi raudtee suurendab oma weerewat inventari: 3 sifemaa weduri wabrikut on saanud tellimise 2970 weduri ja 5 waguniwabrikut kokku 7800 sõibu ja 70.000 prahiwaguni pääle, täitmiseiga 10 a. jooksul. Käesolewal aastal täidetakse tellimisest 18 wedurit, 150 sõibu ja 2625 prahiwagunit.

Tähtsaks teguriks tõuseb Ameerika süite wedu Euroopasse, mis Englise süite hindasid waol hoiab. 1919. a. toodi 20 milj. t., 1920. a. juba 34,4 mil. ja käesolewa aasta arwud eeldawad sama suurt hulka. Saksamaa peab iga kuu liitlastele 2,2 mil. tonni kiwisi ära andma, kuna aga nende hädus madalal, on neid raske müüa ja Antwerpenis on Saksa süisa suur hulk kogunud. Prantsusemaa saab eelnimetatud arwust 1,5 milj. t. kiwisi.

Tööstuse ülewaaate juure asudes peab tööturu tingimisi uuudutama, wastandits meie maale on sääl igalpool tööpuudus walitsemas ja wiimane aeg elatakse Läänes tööpalkade wahendamise tähe all.

Inglismaa on süitekaewanduse ja Ameerika raudteelaste palgade wahendamise läbi wiinud, kus praegu palgad 1914. a. kõrguses püstitaw, samuti on puuwilla tööstuses töölised 70 ja willatööstuses 22 1/2% senise palga kaotusega pidanud leppima.

Weel suuremal wiisil on palgasid wahendatud Rootsis — üleüldiselt 17%, harude järgi aga rauatööstuses 30—40%, tiislaritel—25%, kiutööstuses 15%, maalritööstuses 10% ja rätsjatele 5%.

Tööta töölise arw on Ameerikas 4—5 miljoni arwatud, abisaajaid töötatõblisi on juuli kuus Saksamaal olnud 358 000, Prantsusemaal on nende arw samuti tõusnud. Ühenduses läbielatawa kriisiga on äride maksu wõimetuse arw ka tõusnud. Ameerika Staadites 1870 juhtumist—178 mil. doll. konkurssi summaga; kuna läinud aastal oli ainult—1627 juhtumist—29 mil. doll. Kaupade hindade langemise tõttu on mitmes riigis pankade pankroti juhtumisi ette tulnud, isegi Soomes, mis wiimase aja kohta esimesed juhtumised. Saksamaa kohta wõib nimetada, et 1919. a. juulis oli 91 maksujõuetuse juhtumist, 1920. a. juba 136 ja 1921. a. juulil—291 juhtumist. Sääranis suurend pankrotid olid Austrias ühenduses spekulatsiooniga Boola markades ja Ungari kroonides, mis suurest kahesid.

ajalistest hoiusummadest, bimident on maksimeeritud 10% ülejäät läheb riigikassasse, pangatähed peavad olema 40% kullaga kindlustatud.

Saksa riigipank (Reichsbank) pandib oma hõbeda tagavaradest 1½ miljardi marka väljamaale, mis operatsiooni juures on tegevad Hollandi, Ameerika, Schweitzi ja Rootsi pangad, Inglismaa oli see võimata, kuna walitus nõudis 20% fiskeerimaskju. Peale selle muretsewad erapanga kontorid Mendelsohn ja Co ja Warburg Ko. riigipangale Hollandist ja Ameerikast krediitijid terawilja fiskeerimiseks.

Samuti maksab riigipank hoiul olevad wiimased Türgi riigi kuldmarginad Pariisi. Sõjakahjude hääks tegemise summade maksuwõlklid antakse Saksa riigi poolt liitlastele 4 erapanga garantiiga (indossoga) — Deutsche B., Diskonto Ges., Dresdner B. ja B. für Industrie u. Handel.

Dividentijid 1920. eest jagawad: Deutsche B.—18% (enne 12) ja arwatakse puhaskasju 1921. a. eest—430 mil. marka saawat, praegu on rahajid hoiuarwetel 21,6 miljardi marka, Diskonto Ges. jagab 16% (enne 10) ja Dresdner Bank—12% (enne 9). Dividendi tõstmist lubasid esimeses järjekorras suured kasud waluuta operatsioonides ja wäärustete kurji kasud.

Üldijest on hoiusummad tõusnud 1913. a. 4,8 miljardi marka—1920—62 miljardi margale, mis ühenduses muudugi suure paberi raha wäljalaskmisega. Pankadele teeb muret, et üks kolmandik hoiusummadest on wäljamaa omandus ja seisab jooksuwatel arwetel iga aeg wäljawõtmiseks walmis. Seda silmaspidades on pangad sunnitud oma rahajid wäga lihtsasti hoidma ja teelduma pikajalistest laenudest, mis just tarwilised tööstusele. Dlugugi, et selles juhtes tööstus kriisi ei põde—pankade abil oli Saksamaa 1920. a. suuruse poolest teine Ameerika puuwilla ostja, aga nähtus on tähelepanu oma päale tõmbanud. Kõik pangad on oma kapitalijid suurendanud wastu kaaluks suurtele hoiusummadele, kuid wahelord on ifta halwenenud—rõhutakse asjaolu, et sellega ei saa täit garantiid panga tegewusele, pääasjaks jääb laenu poliitika. Kuna aktsionääridel wõimata järenewaid uusi fiskeerimaskjuid teha, on juttu tehtud inglismaerika pangatapitalide fiskeerimist, mis teeb wahet fiskeerimaskstud ja garanteeritud kapitalide juures, soowitades ka seda tarwitusele wõtta.

Külwifelis Seedus 1 oktoobril 1921.

(Riigi Statistika Büro andmete järele).

Seedete järele mis saadud 480 põllumajanduse korrespondentfi läest, kujuneb külwifelis Seedus 1 oktoobriks järgmiselt:

Enn terwe septembri kuu wältusel oli ilus. Raks korda (2—5 ja 11—16) tuli hästi wihma, mis talwewiljade külwifis oli wäga tarwilik.

Suurewiljade, ijeäranis kartulitele ja turnipsidale töid septembri kuu wihmad neile järenewad soojade ilmadega palju kasu. Hästi kolusid ijeäranis kartulid. Septembri kuu lõpu poole algas mõnes paigas juba kartulate wõtmine. Igalt poolt teatatakse, et kartulate saak saab olema kõrgem kui keskmine.

Puumiljast on see aasta hästi õnnestanud õunad ja pirnud, kuna ploomide ja kirside saak oli nõrk.

Põldudele jäänud wiljade seisutord jalgub allolewast tabelist.

2 = hää, 3 = keskmine, 4 = halb.

	1. X. 21,	1. XI. 21,	Saak puud. tiimu pealt.
Kartulad .	2,6	2,8	—
Burakad .	3,0	3,1	—
Rapsid .	3,2	3,2	—
Ristikhein	—	—	103
Põlluhein.	—	—	98
Riiduhein.	—	—	60
Kartulad .	—	—	665

(Seedu Põlluministeriumi Statistika Osakond).

Soomemaa.

(Helsingi Eesti konsulilt).

Soomemajandusline nõukogu kes walitjusele ettepanekuid majandus ja laubanduslistes liifimustes walmistab, on põllutõõ saaduste wäljaweo edenemiseks järgmiselt tingimisi ette pannud:

1) et laubalepinguid tehes wäljamaaga, tuleb põllusaaduste wäljawedu kaitsta,

2) et riigi tulewa aasta eelarwesse tuleb wõtta 12 milj. Smk. ammorteerlaenude andmiseks uute kohaste meiereide ehitamiseks,

3) et saaks 4 milj. Smk. määratud ammort. laenuks ajalohase tapamaja ehitamiseks ja liha wäljaweo suurentamiseks,

4) et riigitoetust antakse kellelegile kooperatiiv asutusele, kana kaswatuse ja fugukanade kaswatamiseks.

Wilja ja suhkru fiskeerimise Soome.

Wilja on käesolewal aastal kuni 8 oktoobrini fiskeeritud Soome 111 milj. kg. wiimane

hinnaoteerimine on 45:60 dollarit 1000 lg. wabalt Soome sadamas.

Wenemaale on Soome laudu wilja weend 630.000 lg.

Suhurt on Soome siseveetud kuni 8 ott. 36.916.000 lg.

Turu hinnad Helsingis 11. 10. s. a., (Helsingi S. Konsulaadi teadaanne).

Ruuk ruffileib, lg.	Smt.	10:—, 11:—
Poolruuk ruffileib	"	7:50, 8:—
Ruukijahu 1 lg.	"	5:50, 5:70
Raer, " "	"	2:50, 2:60
Raeratangud 1 lg.	"	5:—, 5:50
Dbratangud " "	"	6:—, 6:50
Herned, liter	"	3:50, 4:—
Kartulid, 5 ltr.	"	2:50, 3:—
Porgandid " "	"	3:50, 4:—
Koorimata piim ltr.	"	2:25.
Kooritud " "	"	1:—.
Rõõs koor 1 " ltr. "	"	12:50
Wärste meieriwõi lg.	"	47:50, 50:—
" koduwõi " "	"	44:—, 45:—
Amerika rasw (lard)	"	25:—, 26:—
Margariin 1 lg.	"	29:—, 30:—
Munad, 20 tükki	"	39:—, 40:—
Wärste loomaliha lg.	"	8:—, 10:—
Suits. " "	"	14:—, 16:—
Wärste lambaliha " "	"	9: , 10:—
Suits. " "	"	16:—, 18:—
Wärste jealiha " "	"	20:—, 25:—
Suits. " "	"	28:—, 30:—
Jootmata wafitas " "	"	8:—, 12:—
Lillekapsas, tükk " "	"	6:—, 9:—
Peakapsas " "	"	—:75, 1:—
Dunad 5 ltr.	"	10:—, 20:—
Pohlak, ltr.	"	1:60, 1:75
Sibulad, lg.	"	6:—, 10:—
Wärste lõhetala lg.	"	23:—, 25:—
Haug kl.	"	16:—, 18:—
Ahwen " "	"	10:—, 15:—
Rattif " "	"	12:—, 18:—
Angerjas lg.	"	35:—, 40:—
Kammeljas " "	"	15:—, 20:—
Räimed " "	"	3:50, 4:—
Siig, soolatud lg.	"	15:—, 18:—
Lõhe " "	"	35:—, 50:—
Kilud, pütt	"	14:—, 15:—
Laotatud silgud lg.	"	3:75, 4:—
Lebumata " "	"	3:—, 3:50
Murmeheinad, 10 " lg.	"	13:—, 14:—
Timotheinad, " "	"	15:—, 16:—
Rajehalud, metr. sülb	"	320:—340:—
Wänni ja kuuseh. " "	"	270:—300:—
Säimahalud (35—50 m) " "	"	130:—174:—

*

Ragu Riigi Statistika Keskbiroole Soomest teatatatse, on: Soome Majanduse Nõuogu ettepaneku teinud nisu, suhtru, riisi ja kohwi siseveo tollistamiseks, ratsioneerimiseks ja tiheti süsteemi uuesti korraldamiseks, et kogu hoida välis-waluutat, mis kuulub nende toiduainete osiniseks. Kuid kogu rahwas, feltfid, organisaatsioonid, samuti füsioloogid on ettepaneku wastu. Walitus on ettepaneku tagasi lüftanud põhjendades, et just mainitud toiduainete siseveo ja müügi lüftendamine toots angeldamise uuesti päewatorrale.

Toiduaineid on Wenemaale Soomest wähe weetud. 19 skp. jaadeti Peterburi 2 laewa täit soolatud ube, kapsaid, liha liha-ekstrakti, erneid, jahu tangu, margariini, suhfurt ja seepi. Samuti weeti (raudteel) suurem jaadetus paberit. Rauba ostjad — Peterburi kooperatiiv-ärid.

Paberi hinnad. Saksamaal on 1 oktoobrist rotatiooni-paberi hinnaks määratud Rmkf. 348:— ja poognapaberi hinnaks Rmkf. 360:— 100 lg. Soome Paberiühituse hinnad on: rotatiooni paber 350—400 Smt. ja poogna-paber 400—450:— Smt. 100 lg.

Laewaprahi maksud. (Wiimased noteerimised) puukaup 55 shill. Wiiburi—London, Rotta—Hull 55—60 shill. Pori—Hull 55—60 shill. stand. Helsingi—London 65 shill. Prahi hinnad on tõusemas. Läänemeresel wiimastel päewadel juba tõusnud 10%.

Ruukihind. Riigi wiljakontor on määranud ruuki siseostu hinnaks Smt. 3:50 lg. jaamas.

Rootsimaa.

Rootsi walitus tegi 26. skp. otsuseks, 1. oktoobrist s. a. praegu maksu waid wäljaweo keeldusid ära kaotada, m. s. naeriste, suhtru, siirupi, melassi, marja — (trauben —) ja tärklisuhtru, tärklisiiirupi, wärwide, toore fosfati ja kõigi keelu all olnud kunst-wäetisainete kohta. Seega on peaaegu kõik senised wäljaweo keeldud kaotatud. Maksu on jäänud ainult tulla ja igasuguse sõjamaterjali wäljaweo keeldud.

*

Mädala hindade aruanne.

1. Ruukis Malmös	Rr.	22:—	pr.	100 lg.
Kalmor		21:—	"	"
Halmstad		21:—	"	"
Höteborg		21:50		

	Norrköping .	Kr. 22:50	pr. 100 kg.
	Stockholm .	21:50	
	Drebro . . .	20:—	
2. Nisu	Malmö . . .	Kr. 23:—	
	Kalmar . . .	23:—	
	Halmstad . .	23:—	
	Göteborg . .	23:50	
	Norrköping .	23:50	
	Stockholm . .	—	
	Drebro . . .	22:—	

Wäljamaa terawili: (wäljamaa sadamas laaditud).

Talinisu n:o hind cij Rootsi sadam ilma tollita — 3da ja Lääne rannal. Kr. 21:75 per 100 fgs.

Rukis western n:o 2 cij Rootsi sadam ilma tollita — 3da ja Lääne rannal. Kr. 18:25 per 100 fgs.

Raer La Plata: cij Rootsi sadam — 3da ja Lääne rannal. Kr. 15:20 per 100 fgs.

Rais. La Plata: cij Rootsi sadam — 3da ja Lääne rannal. Kr. 11:80 per 100 fgs.

Sisjeweotoll nisu ja rukki jaoks on käesolewal momendil Kr. 7:20 per 100 fgr.

Nahtade hinnad: (20/X 1921)

Ermine sort härjanahad üle 25 kg. rasked	Kr. 0:90	per kg.
muud loomanahad, wähe- malt 14 kg. rasked	" 1:10	" "
nuumwafilate nahad, 10—14 kg. rasked	" 1:50	" "
nuumwafilate nahad, 4—10 kg. rasked	" 1—60	" "

siindinud wafilate nahad .	Kr. 1—80	per kg.
hobuste nahad	" 18:—	tüki p.
lamba nahad, niidetud	" 0:85	" "
willaga	" 0:25	" "
tallanahad	" —	" "

Paberaha ostuhinnade kurjid:

Daani	Kr. 82: —
Norra	" 54: —
100 Eesti marka	" 1: 30
100 Poola "	" 0: 20
100 Saari rubla	" 0: 30
100 Duum	" 0: 20
1000 Rootsi Wene rubla	" 0:125
100 Läti rubla	" 1: 40

Buuturg. Rootsis on siinamaani müüdud tänawu aastal 375.000 stand. Wiimased hinnad noteerimised fob. itaudartilt: Inglise maale 7 battenfid 1515. 101 — naelsterl., Prantsusmaale 750—800 fr., Hollandi 160—170 florini, ja Daanimaaale 16 naelsterl. Soomlased on saanud põletispuudest Stockholmis 40—42 kr. süllast (4 mf.) Soome põletispuud Rootsis olla odavamad, kui Rootsi omad.

Prantsusmaa.

Nisusaak Prantsusmaal on tänawu aasta olnud hea, niimelt 315.640.000 busheli. Ühisriikides on nisu saak 754 milj. busheli. Olgugi, et Ühisriikide nisu harimise pind on 14 korda suurem, kui Prantsusmaa wastaw pind, on Ühisriikide saak on 2,4 korda suurem Prantsuse omast.

Seadused ja määrused.

Määrus hobuste wäljaveo kohta.

Hobuste wäljavedu sünnib järgmiste tingimistega:

1. Wäljaveetawad hobused ei wõi nooremad olla kui kolm aastat.

Märkus: Suguhoobuste wäljavedu wõib siindida põllutöministeeriumi jellekohase loaga.

2. Wäljaveetawad hobused peawad warustatud olema ametliku loomaarsti tunnistusega tema kõrguse wanaduse ning külgehalwatest haigustest waba olemise üle. Wastaw märkus peab olema ka hobuse passi peal.

3. Hobuse pass ja tunnistus wõetakse wäljaveo juures ära ja jaadetakse põllutöministeeriumi.

4. Hobuste ekspordör peab vähemalt kolm päewa (72 tundi) enne põllutöministeeriumile teatama, millal ja kus kohal wäljaveetawad hobused tolliwaliitusele ette pannakse. Põllutöministeerium toimetab hobuste kontrolli wäljaveo juures tarwituse järele.

5. Põllumajandus-saaduste ja tarbete wälja- ja sisjeweo nõuogu määrab kindlaks wäljaveetawa hobuste arwu, mis kaubandus-tööstusministri poolt põllutöministriga kokuleppel kinnitatakse.

Täiendus karjasaaduste väljaveo määrusele.

3. jaanuari 1921 a. seaduse põhjal tollide ja teiste sisse- ja väljaveo maksude kohta („R. L.“ nr. 4—1921 a., seadus nr. 32) vastuvõetud karjasaaduste väljaveo määrust täiendatakse järgmiselt:

1. Väljaveomaks tuleb ekspordõrtil ette ära maksta tollivalitjuse dehoiiti Eesti Panga ehk kohalikus renteis, kusjuures väljaveoluba antakse kaubandus-tööstusministeeriumi poolt jelle arvu peale, mille eest väljaveomaks on sisse makstud.

2. Ekspordõrtil jääb õigus kolme kuu jooksul, arvates loa väljaandmise päevast, nõuda, et temale ülemäära sisetakstud summa tagasi makstaks, seda nõudmist tõendades tolliasutuste tunnistuste põhjal tegelikult väljavõidud karjasaaduste hulga kindlatsategemise läbi.

Tagasimakstavast summast arvatakse 20% riigikassa kasuks.

3. Tagasimakstu nõudmistega tuleb pöörduda samade asutuste poole, kelle dehoiiti välja-veomaks sisse makstud.

4. Kolme kuu pärast tagasimakstu nõudmist enam arvesse ei võeta ja kõik väljaveomaksuks ettemakstud summad kantakse riigikassa arvele väljaveotollide alal.

5. Väljaveomaksu kindlustuseks võetakse vastu peole raha Wabariigi võidulaenu piletid nominaal hinnaga ja kaubandus-tööstusministeeriumi nõusolekul ka pankade garantii kirjad.

Nr. 106. Ajutise valitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Valitjuse poolt 19. aug. 1921. a. vastuvõetud

Seadus patendi, kaubamärkide ja delite maksuäärade muutmise kohta.

Seaduses „Wabritu- ja käsitööstusseaduse (E. R. XI f. 2 j. 1913. a. väljaanne) IV—VI peatüki (leiduste, kaubamärkide ja mudelite kaitseadused) ja maksuseaduse (E. R. V 1904. a. väljaanne) § 368 muutmise kohta“ („Riigi Teataja“ nr. 39) muudetakse § 3 järgmiselt:

§ 3. Wene seadustes, ja nimelt: Wabritu- ja käsitööstusseaduses (E. R. XI f. 2 j. 1913. a. väljaanne) IV—VI peatükid (leiduste, kaubamärkide, mudelite ja mudelite kaitseadused) ja maksuseaduses (E. R. V f. 1904. a. väljaanne) § 366 tunni 377, ettenähtud maksud kõrgendatakse nõnda, et ühe rubla asemele võetakse:

1) leibus-patentide eest—kolmsümmend mk. (30 mk.);

2) kaubamärkide eest — viiskümmend mk. (50 mk.);

3) mudelite ja mudelite eest — sada mk. (100 mk.)

Rahaministeeriumi määrus ladumaksu kohta kaupade hoidmise eest tolliruumides.

Täienduseks rahaministeeriumi määrusele 21. märtsist j. a. ladumaksu kohta kaupade hoidmise eest tolliruumides („Riigi Teataja“ nr. 20—1921. a.) pannakse maksma tolliseaduse § 526 põhjal järgmine määrus nende väljamaa kaupade kohta, mis Wenemaalt ehk Wenemaale transiidina läbi Eesti saadetakse:

1. Rõikide niijuguste kaupade eest võetakse ladumaksu eimese kuu jooksul 5 penni puuda pealt ja iga järgmise kuu jooksul 10 penni puuda pealt päewas, selle peale vaatamata, kas kaup katuse alla või õuele on paigutatud.

2. Tähendatud ladumaks arvatakse jellest päevast, mil iga üksiku kauba partii väljaladimine laevast ehk wagunist on alanud.

3. Käesolew määrus pannakse maksma 1. septembrist j. a. nende transiitkaupade kohta, mis jellest ajast peale Eesti sisse tuuakse.

Õtskobeeste maksude peawalitjuse teadaanne kreposti- ja tempelmaksu asjus.

Peawalitus teatab, et rahaministeeriumi seletuspärimiste peale 16/18. juunil j. a. otjastas Riigikohus seletada:

1) Et niijuguste ostu-müügi lepingute pealt, kus üleminewa liikumata waranduse ühesantud hinda tasutakse natuuras, tuleb krepostimaksu võtta natuuras maksetawate produktide lestmisest turuhinnast, kus juures lestmine turuhind kindlats tehakse W. S. R. 13 f. Уставъ объ обезпечении народного продовольствия § 100—110 ettenähtud korras;

2) et liikumata waranduse üle tehtud kingituse lepingute pealt tuleb tempelmaksu võtta nii, nagu „Riigi Teatajas“ nr. 14/15—1920. a. avaldatud tempeltariifi muutmise seaduse § 5. p. a. on öeldud, nimelt kingituse wäär- tusest, ilma kingitawa waranduse peal lasuwat wõlga mahaarwamata;

3) et riigi liitawa waranduse oksjoni protokollid käiwad tempelmaksu alla tariifi nr. 6/23 järele,

4) et usaldusarstide arwed, kui ametiasutuste sifemise asjaajamisesse puutuwad, on tempelmaksust wabad,

5) et aktiivmaksude alla käivate seaduste jaate- ehk kaastirjad, mis aktiiviametrikkude poolt erajitulele välja antakse, tempelmaksu alla ei käi.

Raha ja kaubandus-tööstusministeeriumi määrus wäärt- ja kultuurwäärtuslikkude asjade wäljameo kohta.

§ 1. Wabariigi Walitsuse poolt 3. jaanuaril 1921. a. wastuwõetud seaduse põhjal tolli ja teiste sisse- ja wäljameo maksude kohta („Riigi Teataja“ nr. 4 — 1921. a.) määratakse wäljameetawate wäärt- ja kultuurwäärtuslikkude asjade pealt wäljameomaks järgmiselt kindlaks:

- a) wäärtpaberite pealt 1%,
- b) plaatina ja plaatinast asjade pealt, millel kunstiwäärtust ei ole . . . 2%,
- d) kalliskiwide pealt 3%,
- e) hõbeda ja kulla, niisama hõbedast ja kullast asjade pealt, millel kunstiwäärtust ei ole 5%,
- g) kultuurwäärtuslikkude asjade pealt 5%

asjade wäärtusest rahaministeeriumi hindamise järele.

Märkus 1. Peale pp. a—g tähendatud maksu wõetakse asjade pitseerimise (plombeerimise) eest 100 marka iga parti pealt.

Märkus 2. Asjade pealt, mis wäljaspool rahaministeeriumi hinnata ehk pitseerida tulewad, wõetakse peale märkus 1. tähendatud maksu veel iseäralist hindamise maksu rahaministri määramise järele.

§ 2. Wäärt- ja kultuurwäärtuslikka asju, mille wäljameo raha- ehk haridusministeeriumi poolt keelatud, tohib välja ja wälja saata ainult iseäraliste rahaministeeriumi lubade põhjal.

§ 3. Käesolew määrus hakkab maksma 15. sept. s. a. alates, jellestjamaast päewast arwates lootab oma maksu wälja- ja kaubandus-tööstusministeeriumi määrus wäärt- ja kultuurwäärtuslikkude asjade wäljameo kohta 29. juunist 1921. a. („Riigi Teataja“ nr. 58 — 1921. a.)

Wabariigi Walitsuse poolt 6. sept. 1921 a. wastuwõetud

Määrus liidõõride ja nappide walmistamiseks mündawa piirituse hinna kohta.

Ajutawa Rogu poelt 27. aprillil 1920 a. wastuwõetud ja Wab. Walitj. poolt 1. juunil 1921 a. muudetud piirituse ja wiinamüügi seaduse IV osa p. 1 c. põhjal määratakse nappi- ja liidõõriwabrikute mündawa piirituse hinnaks 30 marka kraad.

duse IV osa p. 1 c. põhjal määratakse nappi- ja liidõõriwabrikute mündawa piirituse hinnaks 30 marka kraad.

6. septembril 1920 a. wastuwõetud nappi- ja liidõõriwabrikute § 45 põhjal rahaministeeriumi poolt wäljaantud määrused.

1. Soowiawaldused nappi- ja liidõõriwabrikute awamiseks antakse kohaliku aktiiviringkonna walitsusele ühes ruumide plaani ja kirjeldusega kolmes eksemplaaris. Kirjelduses peab tähendatud olema, mis otstarbeks mingit ruumi tarwitakse ja mislugused nõud ja aparaadid neis üles on seatud. Ruumid waadatakse üle aktiiviringkonna juhataja korraldusel. Soowiawaldus plaaniga, kirjeldusega ja aktiiviametniku tehtud ülewaatuse aktiga, ühes termiisoiuwalitsuse tunnistusega ruumide kõlbulikkuse üle termiisoiu juhtes, saadetakse aktiivi peawalitsusele heakskiitmiseks ja rahaministeeriumile ettepanemiseks.

2. Nappi- ja liidõõriwabrikutes peawad olema ruumid:

- a) piirituse ja wiina alalhoidmiseks,
- b) jookide walmistamiseks ja pudelitesse täitmiseks,
- c) walmistehatud, kuid panderollimata jookide alalhoidmiseks ja
- d) panderollitud jookide alalhoidmiseks.

Neil ruumidel ei tohi otsekohest ühendust olla muude kaubanduse ehk tööstuse ettevõttega ega eluruumidega.

Märkus. Piiritusega ühes ruumis on lubatud hoida jooke ja materjaale, mida nappide ja liidõõride walmistamiseks tarwitatakse, nimelt: marja, puuwilla, juurte, koorte j. n. e. peale walatud piiritust ja wiina, morfiid, essentsi, wäljamaalt sissetoodud konjakit, rummi, arakit j. n. e.

3. Piirituse, wiina ja panderollimata jookide alalhoideruumid peawad olema kindlate seinte ja ustega. Uksed peawad olema kinnipitseeritawad ehk plommitawad. Aknad peawad aktiivwalitsuse nõudmisel raudwõredegaga warustatud olema.

4. Lõõ waheaegadel peawad ruumid lukustatud olema.

5. Kõil reservuarid, aamid ja nõud, milles piiritust, wiina, konjakit j. n. e. alal hoitakse, ehk nappi- ja liidõõri walmistatakse, peawad aktiiviametnikkude poolt mõõdetud ja mõõdukõigepiga ehk skaalaga warustatud olema. Puust

nõusid peab pärast mõõtmist ametnikkude poolt tembeldatama.

6. Piirituse ja wiina ning panderollimata jookide alalhoidde ruumid peetakse aktiisiametniku plommi ehk pitseri all.

7. Nappi- ja liivõrivarabrikutes peetakse järgmisi arveraamatuid:

a) keldiraaamat (nr. 1) piirituse ja wiina fisjetuleku ja wäljamineku üle;

b) raamat (nr. 2) fisjetulnud ja wäljaläinud konjaki, rummi, marjade, juurte j. n. e. peale walatud piirituse ja wiina üle;

c) raamat (nr. 3) nappide ja liivõride walmistamise, panderollimise ja wäljamineku kohta;

d) kaaskirjade raamat (nr. 4);

e) raamat (nr. 5) panderollide ostmiseks;

f) inventaari raamat.

8. Piirituse, wiina, morfide j.n.e. fisjetulek ja jookide wäljaminek kantakse wiibimata wastawatesse raamatutesse.

M ä r k u s 1. Sisjetulnud piiritus, morfid, joogid j.n.e. peawad kaaskirjadega warustatud olema.

M ä r k u s 2. Wäljamaalt saadud jookidele antakse tolliwalitjuse poolt kaaskiri ehk tunnistus kaasa, jookide hulga ja nende pealt makstud tolli ja aktiisimaksu äratäendamisega. Kaaskirja dublikaat saadetakse wastawa aktiisiringkonna walitjusele. Ringkonna walitjused teatawad igast saadetusest aktiisi peawalitjusele.

9. Patent, äritunnistus ja luba peawad olema wabrikus nähtawal kohal üles pandud.

10. Tõõkawasid wõib ainult jookswa kuu lõpuni wälja anda.

11. Tõõkawas peab olema tähendatud:

a) tõõkawa kestwus;

b) jookide walmistamiseks tarwitawate alkoholsete wahendite (piirituse, wiina, konjaki, rummi j. n. e.) määr toopides ja kraadides;

c) iga walmistatawa joogi nimetus, hulk ja kangus;

d) kui palju aktiisimaksu jääb ettematstuks.

12. Piirituse ja wiina walamine marjade, juurte ja m. peale wõib sündida ainult aktiisivalitjusele antud ja tema poolt finnitatud teadaande järele. Teadaandes peab tähendatama, millal ja kui palju piiritust, wiina ehk muud jooki selleks tarwitatakse.

13. Aktiisiametnikkude poolt tehakse kindlaks iga tõõkawa järele walmistatud jookide hulk ja kantakse raamatusse nr. 3 ametniku ja wabriku omaniku ehk walitseja allkirjaga ja antakse ringkonna walitjusele teada ühes sellega, kui palju aktiisi jääb ettematstuks.

14. Panderollimata walmisjookide labu määr (sead. § 23 märkus), mis aktiisimaksust waba, ei tohi üle 1/2 protsendi tõusta.

15. Walmistatud joogid walatakse pudelitesse, mahutusega mitte üle ühe toobi, ja panderollitakse.

M ä r k u s. Pudeli pealkirjal peab tähendatama, kui palju pudel jooki sisaldab.

16. Panderollimine sünnib järgmisel wiisil: pudeli korgi peale walatakse palawat latti ja waotatakse panderoll kestkohalt wabriku pitseriga latti külge, kuna panderolli pooled pudeli taela külge liimitakse.

17. Aktiisiringkonna poolt finnitatud panderollide raamatus tähendatakse aktiisiringkonnas üles wabriku poolt sissemakstud aktiisimaksu summa, sissemaksmise aeg ja renti kwiitungi number.

18. Panderollid antakse renteist wälja panderolliraaamatu ettenäitamisel kunni sissemakstud aktiisimaksu kõrguseni, igakordse wäljaandmise aja, panderollide arwu ja neile wastawa aktiisi summa äratäendamisega.

19. Restoraanid ja einelauad, kellele nappide ja liivõride müük lubatud, wõiwad neid jooki otsekohe wabrikuteist, labudeist ehk wiinakauplustest osta.

Nappide ja liivõride wäljaandmise üle tehakse wabrikus, ladus ehk kaupluses märkus seaduses § 20 p. 2 nimetatud tunnistuse peale, wäljaantud jookide nimetuse ja hulga (toopides) äratäendamisega ja wabriku, labu wõi kaupluse templi juurelisamisega.

20. Nappide ja liivõride wäljameo puhul wäljamaale tähendatakse tehtud aktis wabriku omaniku kirjaliku teadaandmise järele üles, kuhu, kellele ja misuguse tolliameti laudu joogid wälja saadetakse.

21. Joogid saadetakse aktiisiametnikkude plommide ehk pitserite all tolliametisse ühes kaaskirjaga ja aktiga kahes eksemplaaris.

22. Tolliamet tähendab akti peale, millal ja kuhu joogid on wälja saadetud, laewa nime ehk waguni numbri juurelisamisega, ja saadab ühe eksemplaari aktist aktiisi peawalitjusele.

23. Wabrikute arveraamatud pannakse eelolewa aasta jaoks mitte hiljem kui 1. detsembriks aktiisiringkonna walitjusele ette, kes neid mitte hiljem kui 5. detsembriks aktiisi peawalitjusele saadab. Wõõdaläinud wasta raamatud antakse ühes nende juure kuuluwate dokumentidega kõige hiljem järgmise aasta 20. jaanariks aktiisiringkonna walitjusele ära, kes nad mitte hiljem kui 10. webruariks aktiisi peawalitjusele edasi saadab.

24. Urveraamatuteft nr. nr. 1, 2 ja 3 tehakse wabriku juhataja poolt kõige hiljemiga kuu 5. päewaks ärakirjad eelmise kuu kohta kahe eksemplaaris, millest kohaliku aktiisiametniku poolt õigesti tunnistatult üks kõige hiljem 10. kuupäewaks aktiisi peawalitsusele, teine samaks tähtajaks aktiisiringtonna walitsusele jaadetakse.

25. Alkohollsete jookide tagawarapid wõib restoraanides ja einelaudades peale leti ruumi ainult weel ühes selleks määratud ruumis alal hoida.

Märkus. Sastifelt on igast jorbist lubatud ainult üht pudelit leti ruumis alal hoida, millest wabriku fildi ja panderolli pooled pudeli kaela pealt enne tühjaksjaamist lubatud ei ole kõrvaldada.

26. Restoraanides ja einelaudades awatakse pudelid jookidega ainult ostjate juuresolekul.

27. Restoraanide ja einelaudade omanikud on kohustatud nappi- ja likööri-pudelitelte kohe peale nende tühjenemise panderolle osaliselt pikuli maha kraapima, nii et võimalik ei ole poolikuid panderolle pudeli kaelt terwelt maha wõtta, kusjuures panderollist nõnda palju peab järele jääma, et selle liiki võimalik on ära tunda.

Nimetatud asutustes, kui ka nappi- ja likööri-wabrikutes, ladudes ja kauplustes on keelatud tühjade pudelite alalhoidmine, millede panderollide pooled ülemalnimetatud wiisil wigas-tamata jätetud.

28. Käesolewad määrused hakkawad maksma 1. oktoobrist j. a., kuna ühes sellega 12 märtsil j. a. nappi- ja likööri-seaduse kohta wäljaantud määrused oma maksuse kaotawad.

Määrus nappide ja likööride pealt wõetawa wäljameomaksu ärakaotamise kohta.

Wabariigi Walitsuse poolt 6. septembril 1921 a. wastuõdetud likööri- ja nappi-seaduse maksma hakkamisega kaotab maksuse „Riigi Teatajas“ nr. 32 — 1921 a. awaldatud määrus 25. aprillist j. a. nr. 1739 nappide ja likööride pealt wõetawa wäljameomaksu kohta.

Rahaministri sunduslik määrus rahana liikmel olewate Eesti Wabariigi 5% lühiajaliste wõlakohustuste kõrvaldamise ja ümberwahetuse kohta.

Wabariigi Walitsuse poolt 12. augustil 1921. a. Njutise Walitsuse korra § 12-a põhjal wastuõdetud seaduse põhjal riigi rahamär-

fide liikumisest kõrvaldamise ja ümberwahetuse korra kohta („Riigi Teataja“ nr. 71, 1921. a.) määratakse:

1. Njutise Walitsuse poolt 16. jaanuaril 1919. a. wastuõdetud seadusega Eesti Wabariigi 5% lühiajaliste wõlakohustuste rahadena käimapanemise kohta („Riigi Teataja“ nr. 3, 1919. a.) ja rahaministri teadaandega 23. jaan. 1919. a. („R. T.“ nr. 6, 1919. a.) seadusliku maksuabinõuna käima pandud Eesti Wabariigi 5% lühiajalised wõlakohustused 50, 100, 200, 500 ja 1000 margalistes kupüürides kõrwaldatakse liikumisest. Peale 31. detsembril 1921. a. ei ole tähendatud wõlakohustused enam seaduslikkude maksuühenditena makswad, j. t. keegi ei ole kohustatud neid peale selle tähtaja enam rahadena maksuks wastu wõtma.

2. Pt. 1 tähendatud rahamärgid wahetatakse ümber kasitähete wastu 21. septembrist kuni 31. detsembrini 1921. a. Wahetamist toimetawad riigi renteid Tallinnas, Tartus, Narwas, Rakweres, Haapsalus, Kuresaores, Pärnus, Wiljandis, Paides, Walgas, Wõrus ja Petseris ning Eesti Pank Tallinnas.

Märkus. Rakkirebitud ehk muul wiisil rifutud wõlakohustused wahetatakse ümber kasitähete wastu ainult siis, kui terweksjäänud osadest wõlakohustuse efsialgne wäärtus selgesti näha on ja kui need osad mitte alla $\frac{3}{4}$ tema efsialgsest suurussest ei ole.

3. Kõrwaldatud rahamärkide (pt. 1) omanikkudele, kes mõnesugustel põhjustel pole suutnud wõlakohustusi 31. detsembril 1921. a. kasitähete wastu ümber wahetada, jätakse õigus, ühe aasta jooksul, käesolewa määrase awaldamisest „Riigi Teatajas“, neid ümberwahetamiseks ette panna riigikassa peawalitsusele, Tallinnas. Peale selle tähtaja kaotawad liikumisest kõrwaldatud wõlakohustused (pt. 1) täielikult oma maksuse ja kustub omanikkude igasugune nõudeõigus riigi wastu.

Määrus summade ffsisendumise kohta hinnaliste dokumentide järele renteide kaudu.

1. Renteid wõtawad wastu komisjoni peale igasuguseid hinnalisi dokumenta: lauba saatetirju, raudtee saatetirjade dublikaate, transferta, t heffa, arweid, riigi- ja eraasutuste maksukäsklusi, wekslina maksuse kaotanud weksleid, protesteeritud weksleid jng. nende järele summade ffsisendumiseks kõikes linnades, kus renteid asuwad.

Märkus 1. Tähtajalisi weskleit wõetakse vastu sellekohase erimääruse järele.

Märkus 2. Istit, kelle nimel nõudmine jaadatud, wõib ka väljaspool rentei ajukohta elutseda, kuid maksimine wõib lümbida ainult linnas, kus rentei ajub.

2. Sisseeantud dokumentidele wõib juurde lisada edasiandmiseks maksjale wäärtpaberid ehk muid täiendawaid dokumenta. Renteidele wõib ülesandeks teha vastu wõtta sisseantud dokumentide vastu raha asemel teisi hinnalisi dokumenta: wäärtpaberid, weskleit ja muid kohustusi, allkirju, arweid jne. Allakirjutataw kohustus, arwe wõi weskli tuleb jarnafel korral dokumentidele juurde lisada.

Märkus. Rentei wõib keelduda vastu wõtma dokumenta, mille järele summade sissenõudmine ehk sellega ühenduses olemate ülesannete täitmine iseäraliselt raskesti tekitab.

3. Dokumentid wõiwad olla nimelised ehk ettenäitajale. Nimelised dokumentid (transferid, maksjatekude talongid, tähtajalised kohustused rahamaksimiseks) tulewad tarwilisel korral warustada kommitendi poolt üleande märkusega rentei nimel.

4. Dokumentid antakse renteisse sellekohase kirjaliku teadaande juures, raudtee saatetirjade dublikaadid — eeskju nr. 1, kõik muud dokumentid — eeskju nr. 2 järele, kus ära tähendatakse: kelle poolt, mitu dokumenti, millises kogussummas sisse antakse; maksja nimi, perekonnanimi ja tema aadress; millised dokumentid, nende summa, maksu koht, tähtaeg ja tarwilisel korral iseäralised tingimised ülesande täitmisel; kas tuleb nõuda ja mis määral %/00 ehk trahwiraha; kuhu jaadud summad ja wastuwõetud dokumentid saata jne.

Märkus. Raudtee saatetirjade dublikaatide sisseandmisel maksjandumiseks teistes linnades teatab sellest maksjale kommitent ise, muudel ülesannetel rentei, kelle kohuseks ülesannet täita.

5. Kommitendile antakse tema nõudmisel wastuwõetud dokumentide üle kwiitung. Kwiitung läib kommitendi kulus tempelmaksu alla.

6. Rentei ei wõta dokumenta arutusele kifuliselt, nende kokkuseade ja seaduspäralisuse suhtes, waid peawad filmas ülesande täitmisel ainult kommitendi teadaandes ülestähendatud korraldusi.

7. Dokumenta wõetakse vastu tähtajaliste maksude sissenõudmiseks: kohalisi—mitte warem 1 kuud, teistesse linnadesse — 2 kuud enne

maksu tähtaega. Sisseandmisel tuleb filmas pidades, et renteil wõimalus jääks dokumenta tarwilisel korral edasi toimetada ja maksjale teatelehte saata.

8. Renteid on kohustatud dokumentide wastuwõtmisel:

a) Teiste linnade peale wastuwõetud dokumenta rutuliselt, hiljemalt järgmisel äripäewal, wastawale renteile edasi saatma.

b) Sissenõudmiseks antud ehk jaadatud dokumentide üle maksjatele teatama, teatelehes tarwilisel korral ära tähendades kommitendi poolt ettepanud tingimisi (välja arwatud p. 4 märkuses tähendatud juhtumised, kui kommitent omalt poolt sellest maksjale teatanud).

d) Saadud summad kommitendile välja maksta, ehk renteisse, kuhu dokument sisse antud, kommitendi nõudmisel ka teistesse renteidesse ehk ülesantud aadressi järele, transferiteerima.

Märkus. Kui kommitendil renteis, kuhu dokumentid sisse antud, jooksew arwe awatud, kantakse sissetulnud summad tema arwele, kohalised—sissemaksu kuupäewaga, teistest linnadest—maksuteate kättesaamise kuupäewaga.

e) Saadud dokumentide asemele uusi nõuda, neid kommitendile edasi andma ehk edasiandmiseks wastawasse renteisse saatma.

g) Väljamakstud ehk uuendatud dokumenta, warustatult rentei märkusega tasumise üle, maksjale edasi andma.

h) Väljaosumata dokumenta tagasi toimetama ja ülesannete täitmisest teatama.

Maksja ja kommitent on kohustatud jaadud teatelehti asjajäendamisel renteis ette näitama.

9. Renteid tagajärgede eest ei wastuta:

a) Kui dokumentide liig hilise sisseandmise tagajärjel ülesandeid tähtajaks täita ei jõua.

b) Kui tarwilised andmed teadaandes walesti üles tähendatud.

d) Kui dokument postil kaotati läheb ehk hilja päralt jõuab.

10. Sisseantud dokumentide pealt wõetawa komisjoni tasu kinnitab rahaminister riigikassa peawalitajuse ettepanekul. Tasu nõutakse dokumentide sisseandmisel ette. Suhuslikud, ettenägemata kulud tasutakse ülesande täitmisel ehk raha väljamaksmisel ja dokumentide väljaandmisel.

Määrused wesklite wastuwõtmise kohta inlaskjaks renteides.

1. Renteid wõtawad vastu weskleit komisjoni peale inlaskjaks koolides linnades, kus renteid ajuwad.

2. Inkassofs võetakse vastu liht ja üle-
kande vekslid.

3. Vekslid antakse renteisse sellekohase kir-
jaliku teadaande juures, kohalised — eeskujul
nr. 1, teistesse linnadesse — nr. 2 järele, kus
tuleb ära tähenbada, iga vekslil kohta eraldi,
veksli tähtaeg, maksja nimi ja perekonnanimi,
tema täieline aadress, kelle poolt ja kelle peale
veksel tarvilisel korral tuleb protesteerida,
vekslite üldarv ja kogusumma. Vekslid teis-
tesse linnadesse tulevad grupeerida iga linna
eraldi, ning järjekorras tähtaegade järele, alates
ligemateist. Samas järjekorras grupeeritakse
teadaandes ka kohalised vekslid.

4. Inkassofs antud vekslid tulevad kom-
mitendi poolt varustada märkusega renteile
üleande üle. Võõrasteelsetele vekslitele, kui keel
protesteerimist raskusi võib tekitada, tuleb
seaduslikus korras kinnitatud eestikeelne tõlge
juurde lisada.

Märkus. Tõlke puudumine ei tak-
ista vekslit inkassofs vastu võtmast,
kuid jarnasel korral ei kindlusta rentei
protesteerimise võimalust.

5. Kommitendile antakse, tema nõudmisel,
vastuvõetud vekslite üle kviitung. Kviitung
käib saatja kulus tempelmaksu alla.

6. Vekslid võetakse vastu, kohalised — mitte
varem 1 kuud ja hiljem 5 päeva, teistesse
linnadesse — mitte varem 2 kuud ja mitte
hiljem 10 päeva enne maksu tähtaega. Kui
hilise sisseandmise tagajärjel vekslit õigel ajal
edasi saata ja jummat sisse nõuda ei jõua, ei
vastuta rentei tagajärge eest.

7. Rentei on kohustatud vekslite vastu-
võtmisel:

a) Teiste linnade peale vastuvõetud vekslid
rutuliselt, hiljemalt järgmisel äripäeval,
vastavastasse renteisse edasi saatma.

b) Sisseandmiseks antud ehk saadetud
vekslite üle maksjatele teatama.

d) Väljamatstud vekslid, varustatult ren-
tei märkusega tasumise üle, maksjale edasi
andma.

e) Vekslil tarvilisel korral notaariuse juurde
saatma, — sisseandmiseks ja protesteerimiseks.

g) Ülesande täitmiseft kommitendile tea-
tama, teatelehe ettenäitamisel summad välja
maksma, väljaostmata vekslid protesteeritult
ehk kommitendi soovil ilma protestita tagasi
andma.

h) Teistest linnadest saadetud vekslite väl-
jaostmise üle teatama ehk väljaostmata vekslid
tagasi saatma vastavale renteile, kes omalt
poolt kommitendile sellest teatab, summad välja
maksab ehk vekslid tagasi annab. Kommitendi
nõudmisel transferteeritakse saadud summad ka

teistesse renteidesse, ehk ülesantud aadressi
järele.

Märkus. Kui kommitendil renteis,
kuhu veksel sisse antud, jooksu arve
avatud, kantakse sissetulnud summa tema
arvele, kohalised — sissemaksu kuupäevaga,
teistesse linnadesse — maksuteate kättesaa-
mise kuupäevaga.

1) Üleande vekslid peale ülemalnimetatud
toimetuste ka aktsepteerimiseks ette näitama ja
mittewastuvõtmisel protesti saatma.

Maksja ja kommitent on kohustatud saadud
teatelehti asjandiandamisel renteis ette näitama.

8. Rentei tagajärge eest ei vastuta:

Kui veksel hilise inkassofs andmise taga-
järjel õigeks ajaks kohale ei jõua,
kui tarvilised andmed teatelehes valesti üles
tähenatud,

kui veksel puubulitult kofu seatud,
kui võõrasteeljel vekslil eestikeelne tõlge
puudub,

kui veksel postil kaduma läheb ehk hilja
päralt jõuab,

notaariuste korral asjaajamise ja nende
poolt vekslit protesteerima jätmise puhul.

9. Vekslite inkasso eest võetava komis-
joni tasu kinnitab rahaminister riigikassa pea-
malitsuse ettepanekul. Tasu nõutakse vekslit
sisseandmise juures ette.

10. Vekslit protestitult tasub kommitent
veksli tagasiandmise juures, kui maksja vekslit
välja ei otnud.

Protestitultude tasumata jätmisel avalda-
takse tõrkujate nimed „Riigi Teatajas“ ja ren-
teid ei toimetata neile mingisuguseid operatfioone-

Tasumäärad vekslite ja dokumentide vastu summade sisseandmise eest ren- teides:

1) komisjoni iga 1000 mk. ehk selle
osa pealt 2 mk.

2) Porto iga dokumendi pealt:

a) kohaliste 20 mk.

b) teistesse linnadesse 40 mk.

Märkus. Kui kommitent soovib vekslite
ja dokumentide edasisaatmist väärt-
kirjades, võetakse veel ülesantud summa
pealt kinnitusraha üleüldiste postinor-
mide järele.

3) Protesti kulub arvete järel.

4) Vekslite aktsepteerimise, väärtuste ja
dokumentide maksuta väljaandmise ja välja-
saatmise eest:

komisjoni iga 1000 mk. pealt—25 penni.
Peale selle postitult (kaalu- ja tähtsuse-
raha) p. 2 märkuse aratäendatud korral ka kinnitus-
raha).

Määrus Wabariigi sadamast väljamaale sõitvate laevade varustamise kohta toidu-, kütte- ja masinatarbeainetega.

§ 1. Wabariigi sadamatest väljamaale sõitvad laevad võivad ilma litsentsita ja tollita kaasa võtta:

1) Toiduaineid laeva meeskonna ja reži jaoks järgmistele normide järele: leiba — 2 naela, liha ehk kala — 2 nl., kartulid — 3 nl. ja võid ehk margariini — $\frac{1}{4}$ nl. päevas iga inimese peale. Laeva seisu ajal Eesti sadamates — pool ülalnimetatud normist.

Märkus 1. Igal reisirajal on õigus peale selle endaga ka ja võtta ilma litsentsita ja tollita leiba — 5 nl., liha- jaadusi — 3 nl., piimajaadusi — 2 nl. ja teisi toiduaineid — 3 nl.

Märkus 2. Laeva reisi välise määra sadamatapten kindlaks igaks korrald eraldi ehk teatud reiside jaoks üleüldse.

2) Laeva kütte- ja masinatarbeaineid, kunni esimese väljamaa lähtesadamani, mille hulga määrab kindlaks sadamatapten igal juhtumisel eraldi.

§ 2. Ülemalnimetatud andmete põhjal ja arvele võttes laevas leiduvat varustust, annab tollivalitsus laadimise load laevale välja ja walwab laadimise üle lubatud normide piires.

§ 3. Kõik ilma tollivalitsuse loata laevale laaditud varustus loetakse väljaveetavaks jalatanbaks.

Määrus välja- ja läbiweetavate kallismetallide ja kalliskiviide pealt võetava kantsleimaksude kohta.

Wabariigi Walitsuse poolt 3. jaanuaril 1921 a. maastuõdetud seaduse põhjal tollide ja teiste sisse- ja väljaveomaksude asjus („Riigi Teataja“ nr. 4 — 1921 a.) pannakse maksma järgmised kantsleimaksu määrab kallismetallide ja kalliskiviide välja- ja läbiweo puhul:

30 penni iga tuhande marga väärtuse pealt. kusjuures hindamise aluseks võetakse Tallinna börsi hinnad, nende puudumisel määrab hinna kindlaks rahaminister.

Käesolew määrus hakkab maksma 1. augustist s. a. arwates.

Eesti Klaasitööstuse Osühisus „EKO“

Peakontor Tallinnas, Raatuse tän. № 10, tel. 903.

Wabrik asub Lelle-Eidaperes.

= Wabrik walmistab kõiksugu pudelid, =
NAGU: MINERALWEE, ÕLLE, LIKÖÖRI,
ROHU, jne. pudelid, KLAAS-ASJU, NOUTS-
SID, KLAASPURKISID ja PIIMAPÜTTISID.

Wõtab tellimisi wastu. :—: Proowid kontoris näha.

WABRIK OSTAB KÕIKSUGU KLAASIPURU (täkkisid).

Kroonika.

Eesti Soome kaubaleping.

Laupäeval 29. oktoobril kell 7 peale lõunat kirjutati alla Eesti-Soome kaubalepingule Soome peaministri kabinetis. Rõnet pidas peaminister Wennola, allakirjutatud lepingu tähtsusest rõhutates, et see mitte ainult majanduslike, vaid ka poliitilise ühistöö alusena tähtis on. Minister Kallas tähendas, et senini on Eesti ja Soome vaheline kauba vahetus olnud peaaegjalikult rannameeste eesõigus, aga nüüdsest peale võime hakkata suuremates joontes Eesti-Soome kaubandusest realalusel kõnelema; soovis algata ühistööd mitte ainult omavaheliselt, vaid ka edasviidi okeani taguste maadega.

Kuna kaubaleping on juba ministriumile jaetud, siis ei ole tarvis siin kohal pikemalt siiski kirjutada. Aga niipea kui leping ratifitseeritud võime oma arvamist täielikumalt avaldada. Igatahes võib lepingu kohta juba nüüd ütelda, et „kirik tejet küla on ehitud“ ning et lepingust on kasu mõlematele maadele.

Eestist on luba kartulid, õunu, põlevkivi ja elavaid loomi vabalt ja ilma tollita Soome vedada ning mõnele kaubale on 10 — 80% tolli alandust praegusest Soome tollimaksudest. Soome võib Eestisse tolli-vabalt sissev vedada siitu, puumasjet, tselulooset ja elavaid loomi.

Mis jaoks on vaja põllumajanduslike korrespondentide võrku?

Meie, kui põlluharija rahva, jõulus ja hea käefail oneneb peaaegjalikult põllusaagist. Häa jaat põllul tähendab jõulust ja lahedat elu togu maale, nurjalainud jaat, wiljalaidus ja pöud toonad enefega kaasa waesust ja korratust majanduslikes elus. Sellepärast peab meie esimene ja tähtsam pööd olema — teha kõit, et põllusaagi hulka ja headust tõsta.

Meie kliimas, nagu teada — on wiljadejaagid väga kõituvad. Kõige tähtsamat oja mängivad siin juures ilmad. Väikest paista eht wihma jadada lasta, pole meie võimuses,

kuid põllupidamist ilmade järele joobjamalt korraldada — seda kõitkime küll. Kõit põlluharimise tööd on ilmade ja aastaaegadega seotud. Küllwi ajast oleneb, juurel määral, ka hea jaat. Sellepärast pole põllupidamine mitmesuguste harude kõige paremaks korralduseks sugugi kõitkõitfied jarnased küsimused kui: millal tuleb küllwi teha, misjuguise õhu ja maapinna soojuse ja niiskuse juures, et kõige kõrgemat jaati jaada? Samuti tähtis on selgitada küsimusi nagu: kuidas oleneb jaat rammutamistest, harimistest jne.? Olets ekslik arwata, nagu peaks jarnaseid küsimusi selgitama üksnes katsepöödel, sest katsepööd on ikka ainult katsete jaoks, kuna väga tähtis oleks teada kuidas ka tegelik elu nende küsimustele wastab. Ja kõiti, mis ongi põllumehe elu muud kui ommoodi katsete tegemine. Igas edasipöödija põllumees tahaks oma töd wiljana paremat lõikust näha, kasutades selle sihi kättejaamiseks togu oma mõistust ja eelmisi kogemusi. Tähepanelik põllumees on muidugi märganud, et mõned küllwi-ajad rohkem õnnestawad, teied vähem, ja ta pööiab edaspidistel küllwitegemistel nende tähepanelikute järele tallitada. Ometi on tal võimata neid tähepanelikuid teaduslikele alusele seada, sest tal puuduwad täpisealt teated ilmade kohta, mida võimaldawad ilmade (meteoroloogilised) jaamad. Teiefeks on põllumeeste tähepanelikud jarnasel kujul juhustitud ja kõititud, neil puudub kindel kawa, ja nii kaotawad nad palju omast wäärtusest. Hoopis teistjuguiseks kujuneks aga asi, kui jarnaseid tähepanelikuid ja waatluseid toimepanna üle maa, igas wallas, ühtlase kawa järele. Seda tahab korraldada Riigi Statistika Keskbüroo nõnda nimetatud põllumajanduslike kirjasaatjate eht korrespondentide võrgu laudu. Igas wallas oleks 5—6 wabatahtlikku korrespondenti, tegelikku põllumeest, kes ülewal nimetatud tähepanelikuid

Export-Import

Kaubanduse-Tööstuse Aktiaselts „Promit“

(INDUSTRIAL AND TRADING Co. „PROMIT“, Ltd.).

Tallinn, Mere puistee 15.

Tel. 4-99, 803, 631. 756, 382.

Telegr. adr.:

New-York

Tallinn

Helsingi

Warsawi

Kowno

Chassel-Michigan—Wardbros

Copenhagen — Siebelhausen

Verlin — Bahumiesner

„Promit“.

Exporters
& Importers

New-York, Chassel Michigan U.S.A.,
Tallinn, Helsingi, Warsawi, Kowno,
Copenhagen, Berlin.

Sooswad arwed:

Eesti Pant

Pangakontor Scheel ja Co.

Lloyds Bank London

National City Bank, New-York

Lazard Brothers, London

Hannover National Bank

New-York.

ehk vaatlusi ühtlase kawa järele toimetatfid, nii et R. St. Keskbürool võimalik oleks nende poolt kogutud teateid teaduslikult ümber töötada ja lõikidele põllumeestele kättesaadavaks teha.

Selleks, et teada, mida põlluharimise juures tähele panna ja ülesmärkida, ütleme paar sõna taimete elust.

Üleüldse võime distaimete kasvamises kolme pääperioodi (järku) tähele panna: 1) idanemist, 2) kasvamist, 3) seemne loomist ja walmimist.

Idanemise periood algab sellest filmapilgust, mil seemne idukene niiskuse, soojuse ja hapniku mõjul hakkab arenema. Taimel noor idukene toidab end nii kaua ainult oma emaseemne tagavaradest, kuni ta ise enese maamullast päewavalgele ajab. Siin algab ta kasvamise ajajärk. Taimel maapealsed osad wõtawad õhust süsinikku, juured maamullast wett ja mineraal-aineid. Kõik see töötatakse ümber taimel organismis ja läheb ta teha ehituseks. Selle perioodi lõpuks arenewad küpsiks ka sigitusorganid (õied). Algab ditsemine, s. t. kolmas periood: seemne loomise ja walmise ajajärk. Need kolm arenemise perioodi on ühised kõigile distaimetele. Taimed, mis peale seemne ka pabulaid kannawad, nagu kartul, teewad läbi veel neljanda järgu: filmade kasvamise.

Põllul haritawad taimed ei saa aga mitte alati kõige kolme ülewal nimetatud arenemise järku läbi teha. Ristikhein, näituseks, mida seemne jaoks kaswatatakse, koristatakse põllult siis, kui seeme walmis. Selle wastu ristikhein, mida kaswatatakse heina saamiseks, koristatakse sel filmapilgul, mil ta kõige kõrgem kasv ühendab kõige suurema toitwa wäärtusega, s. o. ditsemise algul. Nii reguleerib põllumees haritawate taimete kasvamise aja pikkust enese tahtmise järele, nii kuidas seda nõuab kasvatamise otstarb. Taim, wõib olla, ei ole füsioloogiliselt veel küps, kuid tehniliselt (põllumehe tarwituse jaoks) on ta küps ja seepärast lõpetab põllumees ta kasvamise.

Tulewase lõikuse äramääramiseks on väga tähtis saada teateid nende taimel kasvamise järkude kohta. Tuleb üles märkida, kõige pealt, millal wili maha küllwati, siis mitu päewa pärast küllwi ilmufid orased, millal algas pääloomine, ditsemine, tera walamine ja walmimine, millal algas ja lõppes lõikus. Ühtlasi tuleb seemne idanemise ajal tähele panna, kas orased ruttu wõi pikaltajalt ilmufid, kui tugewad nad olid ja kas nad ühetihedalt kaswafid. Ebaloomulikud nähtused ja wead tulewad üles otfida ja nende põhjustel üles märkida. Põllulise idanemise põhjusteks wõib olla warane külm,

kuiw maa, wana seeme jne. Kasvamise ajal on tähtis tähelepanna, kas taimete küljes tõbiseid ei ole, misjugaused nimelt ja kust nad wõifid ilmuda.

Need on kõik küsimused, mida on tähtis selgitada üle terve maa. Need teated võimaldawad iga aasta kindlaks määrata küllwiaega, taimete kasvamise aja kestwust päewades ja lõikuse aega. Nende tähtaegade järele tuleb kokku wõtta ka ilmajaamade teateid ilmade kohta ja kauaaegsed tähelepanekud sel ajal võimaldawad, wõrdluse teel kindlaks teha, misjugaused aastad ja misjugaused küllwiajad kõrgemaid saaki annud. Peale selle võimaldawad jarnased hoolsed tähelepanekud protsentides wäljaarwata üleüldiste saakide hulgaft kestmist saaki ja sellega ka meie maa kasvatamise jõudu maaharimise wiiside ja rammutamise järele.

Edasi, jarnased kauaaegsed teadete kogumised teeksid võimalikuks lõikuse lootuse järele juba aegsasti võimaliku saaki üle otjustada. Seda laadi tähelepanekud ja waatlused wõifid rikkalikku materjaali anda nende tingimiste tundma õppimiseks, mis nii ehk teistil haritawate taimete kasvamise mõjuwad. Need waatlused muu seas on iseäralise selgusega näidanud, et taimete kasvamises on kriitilised filmapilgud ehk ajajärgud, mil taimed omaks jõudfaks edaspidiseks kasvamiseks iseäranis soodsaid tingimusi ilmade suhtes nõuawad.

Meie põlluharimise päätaimed on — terawiljadest rukis, kaer ja oder; juurewiljadest — kartul ja heinadest — ristikhein. Nende kasvatamist oleks waja põllumeestel ijaarans hoolfialt filmas pidada. Kuid oleks soowitaw, et ka teised, wõkema tähtsusega taimed, waatluse piirkonnast wälja ei jääks.

See on lühidalt põlluharimise kohta. Kuid sama suur tähtsus meie põllumajanduses on karjakasvatamisel. See wiimane on lähedalt seotud taimete kasvatamisega. Põllu suurus ja karjamaade rohkus määrawad isenesest mõista karja arwu, sest see oleneb toitude hulgaft, mida ühest küljest saadakse karja ja heinamaailt, teisest küljest, põllul tuleb juurde kaswatada. Omakord mõjub karjarohkus põllusaaki peale. Mida rohkem karja, seda rohkem sõnnikut, järgnewalt ka seda parem saak loota põllult. Sellepärast on tähtis selgitada karjapidamise tingimusi, kõige pealt talwuse, siis ka suwuse pidamise tingimusi. Talwel oleks waja ülesmärkida, kui palju on wälja läinud mitmesjugaused toitufid ühe looma peale liikide järele, kas toitufid üleüldse jatkub termeks talweks wõi tuli juure osta. Suwel oleks tähtis üles tähendada, kus ja mis ajast karjatafite

loovi, kas jätkus toitu karjamaile; kui mitte, siis palju tuli lisatoitu anda. See selgitaks karjamaade tähtsust liitide järele ja annaks, kui sellega ühes ka karjajaduste kohta arvet peetaks, üleüldise pildi meie karjajaduste otstarvest ja tajuvusest.

On muidugi veel palju asjaolusid, mis nii ehk teijiti põllupidamise peale mõju avaldavad. Nende seas on tööliste küsimus üks tähtsamast. Kiiremad tööd nõuavad rohkem töösõudu, mida omas peres ei leidu ja mida sellepärast tuleb palgata samuti masinaga petamine jne. Kui palju võõrast töösõudu tarvitakse, misjaguseid palgajid töölistele maksetakse, jne. — need küsimused aitavad selgitada põllupidamise majanduslikku tingimusi.

Need on peajooned küsimused, mille lahendamise selgitaks meie põllupidamise tingimusi, walguistaks selle tugewaid ja nõrki külgi.

Asja parandamiseks on vaja teada, milles asja wiga seisab. Nii ka põllupidamises. Wigaade ning puuduste ülesleidmises ja nende parandamises on muidugi huwitatud kõige enam tegelikult põllumehed ise. Nende hulgas meie loodame leida mehi 5—6 igas wallas, kes nõus oleksid wabatahtlikult eelpool seletatud tähepanekuid ja waatlusi tegema. Neile, kes oma nõuolekut selleks on avaldanud, saadab Riigi Statistika Keht. üroo (Tallinnas) iga aasta ta-uta ühe päewaraamatu, mis kõlvide tähtsamate waatluste kohta küsimusi sisaldab. See päewaraamat ühes aasta jooksul tehtud märkustega jääb korrespondendi omanduseks. Minus tingimine Riigi Statistika Kehtbüroo poolt on, et Kehtbürool wõimalus oleks nende päewaraamatute märkusi omade kokkewõtte te jaoks saada. Selleks aegajalt saadab Kehtbüroo küsimuse lehed laiali, mida siis korrespondendid päewaraamatusse tehtud märkuste järele täidavad ja tagasi saadavad.

Waatlused ja ülestähendused, mida waja teha, on hoopis lihtsad ja neid wõib teha iga põllumees, kel seals huwi on. Tutwustage end päewaraamatuga ja te leiate, et selle pidamine koguni lihtne on ja peasegu minojagust aja kulu ei nõua. Almutene asi mida tarwis — see on just terasemalt tähele panna iseene põllupidamist. Nende tähepanekute wili tuleb kõige pealt igale põllumehele enesele kasuks, aidates teda wõimalikke puudusi üles leida ja neid parandada, et oma põllupidamise tulukust tõsta. Ühtlasi muretsete selle läbi Riigi Statistika Kehtbüroole materjaali, mille põhjal oleks wõimalik laiemaid kawatsusi teha põllupidamise tõstmiseks terve Eesti riigi ulatuses.

Riigi Statistika Kehtbüroo.

Wäliswaluuta ostukursid Tallinna börsil 1. Septembril — 1. Nowembrini 1921. a.

1. septembril.	1 Raefsterling		1 Dollar		100 Enflo Riigimark		100 Soome marka		100 Rootsi krooni		100 Daani krooni		100 Prantsuse franki		100 Hollandi guldent		100 Eesti rubla.	
	Dsh.	Wähj.	Dsh.	Wähj.	Dsh.	Wähj.	Dsh.	Wähj.	Dsh.	Wähj.	Dsh.	Wähj.	Dsh.	Wähj.	Dsh.	Wähj.	Dsh.	Wähj.
3	1440	385	388-390	390	435	450	430-450	560-570	84000	85000	5700	6800	29000	30000	12200	12250	90	105
6	1445	390	390	395	445	450	445-450	560	84000	85000	5700	6800	30000	30500	12300	12300	100	100
8	1430	395	388-390	390	425	430	425-430	560-560	84000	85000	5600	6700	29500	30000	12300	12300	100	100
10	1400	385	388-390	390	415	425	415-425	535	83000	84000	5600	6700	29000	29500	11950	12100	90	100
13	1410	382	388-390	390	375	375	370-375	480	82000	83000	5600	6700	27500	28000	12050	12050	90	100
16	1415	382	388-390	390	365	365	362-365	465	82000	83000	5600	6700	27000	27500	11900	12000	90	100
17	1420	375	388-390	390	375	375	367-375	515-525	82500	83500	5600	6700	26500	27000	12000	12100	90	100
20	1425	385	390	395	360	370	400-410	570	83000	84000	5600	6700	27000	27500	12100	12150	90	100
22	1430	385	390	395	360	370	370-380	620	84000	85000	5600	6700	27000	27500	12100	12150	90	100
24	1470	390	390	390	375	375	470-375	610	84000	85000	5600	6700	27000	27500	12100	12150	90	100
27	1470	390	390	390	375	375	340-350	610	84000	85000	5600	6700	27000	27500	12100	12150	90	100
29	1460	395	390	390	335	320	340-350	610	84000	85000	5600	6700	27000	27500	12100	12150	90	100
30	1465	395	390	390	335	320	320	600	87000	88000	5600	6700	27200	28000	12200	12300	90	100
1. oktoobril.	1460	395	390	390	365	365	365-370	575	87000	88000	5600	6700	27200	28000	12200	12300	90	100
4	1475	395	390	390	365	365	330-345	575	87000	88000	5600	6700	27200	28000	12200	12300	90	100
6	1490	395	390	390	330	340	330-340	590	88000	88500	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
8	1490	395	390	390	330	340	330-340	590	88000	88500	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
11	1490	395	390	390	340	345	340-345	590	89000	90000	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
13	1490	395	390	390	340	345	340-345	590	89000	90000	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
15	1490	395	390	390	315	320	310-320	600-605	90000	90250	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
18	1490	395	390	390	297-1/2	295-310	295-310	615	90000	91000	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
18	1490	395	390	390	240	245	230-240	620	90000	91000	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
20	1490	395	390	390	240	245	230-240	620	90000	91000	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
22	1500	395	390	390	205	270	265-280	630	90000	91000	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
25	1500	395	390	390	245	250	245-250	625	90000	91000	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
27	1510	395	390	390	245	245	245-255	625	90000	90750	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
29	1510	395	390	390	220	230	220-225	630	90000	90750	5600	6700	27500	28500	12300	12500	105	110
1. novembril.	1510	395	390	390	220	220	220-225	650	90000	91000	5600	6700	28000	28000	13300	13400	115	115

EESTI PANK.

ÄRISKIS 30. SEPTEMBRI 1921. AASTAL.

Arv.

Arv.

Raasla ja jooftem arve. Välisvalutama. Määrtpaberid Saemud Korresp. "Soro" 66.791.236.16 "Nõstro" 7.348.576.57 Üleüldised tulud Mõitmejag. arveid ----- 1.381.501.218.10	142.361.090.36 86.932.563.91 6.898.565.— 1.051.587.671.03 74.139.812.73 9.152.985.33 10.428.529.74 ----- 1.381.501.218.10	Põhikapitaal Kogumara kapital Pangatähed Soisummad Korresp. "Soro" 133.216.762.59 "Nõstro" 36.896.388.04 Saadud %/o ja komisjon 1920. a. kasu Mõitmejag. arveid ----- 1.381.501.218.10	250.000.000.— 184.663.02 250.000.000.— 571.031.977.34 170.113.150.63 68.642.622.74 52.447.458.54 19.081.345.85 ----- 1.381.501.218.10
--	---	---	--

Deposid määratuft 1.133.122.085.33
 Sntašfo dofumendis 7.820.154.02

Suupatus: } E. Mule,
 } S. Sthmer,
 } R. Šepš.
 Saamatahihoja: S. Saabmer.

Mant wotab raha hoimle jooftemale **5-6%**
 arwele ja tähtaja peale — wafafab **5-6%**

Sis konteeris wetsiis ja ann = **7 1/2-8%**
 nab laenuisib — wõtab **7 1/2-8%**

Wõtab kulda ja hõbedat. Wõtab ja müüb väliswalutama ja toimetab kõisfugu pangaga operatšioone šifering wäljamaal.

(Avaldatud „Riigi Teatajas“ 13. sept. 1921. a. nr. 78).

Rahaministri sunduslik määrus

rahana liikvel olevate Eesti Vabariigi 5% lühiajaliste võlakohustuste kõrvaldamise ja ümbervahetuse kohta.

Vabariigi Valitsuse poolt 12. aug. 1921. a. ajutise valitsemise korra § 12-a põhjal vastu võetud seaduse põhjal riigi rahamärkide liikumisest kõrvaldamise ja ümbervahetuse korra kohta („Riigi Teataja“ nr. 71, 1921. a.) määratakse:

1. Ajutise Valitsuse poolt 16. jaan. 1919. a. vastu võetud seadusega Eesti Vabariigi 5% lühiajaliste võlakohustuste rahadena käimapanemise kohta („Riigi Teataja“) nr. 3, 1919) ja Rahaministri teadaandega 23. jaan. 1919. („R.T.“ nr. 6, 1919) seadusliku maksuabinõuna käima pandud Eesti Vabariigi 5% lühiajalised võlakohustused **50, 100, 200, 500** ja **1000** margalistes kupüürides kõrvaldatakse liikumisest. Peale 31. detf. 1921. a. ei ole tähendatud võlakohustused enam seaduslike maksuabanditena makswad, i. t. keegi ei ole kohustatud neid peale selle tähtaja enam rahadena maksuks vastu võtma.

2. Pt. 1 tähendatud rahamärgid vahetatakse ümber kassatähtede vastu 21. sept. kuni 31. detf. 1921. a. Vahetamist toimetavad riigi renteid Tallinnas, Tartus, Narvas, Rakveres, Haapsalus, Kurejaares, Pärnus, Viljandis, Paides, Valgas, Võrus ja Petseris ning Eesti Pank Tallinnas.

Märkus: Kalkirebitud ehk muul viisil rikunud võlakohustused vahetatakse ümber kassatähtede vastu ainult siis, kui terweks jäänud osadest võlakohustuse eesialgne väärtus selgesti näha on ja kui need osad mitte alla $\frac{3}{4}$ tema eesialgsest juurusest ei ole.

3. Kõrvaldatud rahamärkide (pt. 1) omanikkudele, kes mõnesugustel põhjustel pole suutnud võlakohustusi 31. detf. 1921. kassatähtede vastu ümbervahetada, jäetakse õigus ühe aasta jooksul käesoleva määruse avaldamisest „Riigi Teatajas“, neid ümbervahetamiseks ettepanna Riigikassa Peavalitsusele, Tallinnas.

Peale selle tähtaja kaotavad liikumisest kõrvaldatud võlakohustused (pt. 1) täielikult oma makswuse ja kustub omanikkude igasugune nõudedõigus riigi vastu.

Tallinnas, 9. sept. 1921. a.

Nr. 6808.

Rahaminister: G. Westel.

Riigikassa Peavalitsuse juhataja: Th. Käärik.